

Politisk integrasjon blant minoritets elever

En kvalitativ studie av tilhørighet i den politiske offentligheten blant et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn

Natasha Kausar

Masteroppgave i samfunnsfagdidaktikk
30 studiepoeng

Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Universitetet i Oslo

Juni 2021

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om minoritetslevers politisk integrasjon. Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn opplever at de er integrert i den politiske offentligheten. Minoritetsungdommenes opplevelser av integrering og tilhørighet i den politiske offentligheten blir belyst gjennom bruk av begrepene; inkludering/integrering og ekskludering/marginalisering. Datamaterialet ble hentet inn ved hjelp av semi-strukturerte intervjuer med fire samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn fra to ulike videregående skoler i Oslo. Utvalget består av to jenter og to gutter på tvers av Vg1, Vg2 og Vg3. Videre består utvalget av både politisk engasjerte og politisk uengasjerte elever. To av informantene er politisk uinteresserte og uengasjerte, en informant er veldig politisk interessert og engasjert, mens den siste er veldig politisk interessert, men gjennomsnittlig politisk engasjert.

Undersøkelsen viste at elevene i denne studien har ulike opplevelser knyttet til politisk integrering. På den ene siden kommer det frem at et flertall av elevene, med ulik grad av engasjement og interesse i politikk, har positive erfaringer og opplever å være (delvis) integrert og inkludert i den politiske offentligheten. En av informantene i denne studien har negative erfaringer, og besitter en opplevelse av å være ekskludert og marginalisert fra den politiske offentligheten.

Denne studien gir i tillegg innblikk i og kunnskap om hvilke type politiske aktiviteter informantene bedriver og er engasjerte i, og hvilken betydning graden av deres politisk deltagelse og engasjement har for deres opplevelse og erfaring av tilhørighet og inklusjon i den politiske offentligheten. På grunnlag av oppgavens funn og diskusjon skisseres det didaktiske implikasjoner for samfunnsfaget. Det argumenteres blant annet for at samfunnsfag må gi elevene mulighet til å praktisere politisk deltakelse og medvirkning gjennom samfunnsfagsopplæringen. I tillegg må samfunnsfagslærerne innta rollen som elevenes politiske støttespillere, og gjennom samfunnsfagsopplæringen i større grad tilrettelegge for å styrke elevenes politisk handlingskompetanse ved hjelp av demokratiopplæringen (om, for og gjennom).

Forord

Etter fem lange, lærerike og trivelige år på Blindern er jeg veldig stolt og glad for å endelig komme i mål. Arbeidet med masteroppgaven dette semesteret har uten tvil vært en lærerikt og spennende prosess, men den har til tider også vært utfordrende og frustrerende. Det er flere som fortjener en takk for deres støtte og motivasjon gjennom arbeidet med denne oppgaven.

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Janicke Heldal, som har gitt gode og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Uten din hjelp og grundig veiledning ville ikke denne oppgaven ferdigstilles. Tusen takk for hjelp, støtte og verdifulle tilbakemeldinger!

Jeg vil videre takke min familie som har støttet og motivert meg enormt mye i løpet av de siste fem årene på lektorprogrammet. Det har betydd utrolig mye for meg. Dere har vært mine viktigste støttespillere. Tusen takk!

Til slutt vil jeg takke alle mine informanter, som i en vanskelig og krevende periode, tok ut sin verdifulle tid og var villige til å delta i dette prosjektet. Tusen takk for deres bidrag!

Oslo,

Juni 2021

Natasha Kausar

Innholdsfortegnelse

1. INTRODUKSJON TIL UNGDOMS POLITISK DELTAGELSE OG

INTEGRASJON 6

1.1 Presentasjon og aktualisering av tema	6
1.2 Bakgrunn for oppgaven	9
1.3 Problemstilling	9
1.4 Begrepsavklaring.....	10
1.5 Oppgavens oppbygging.....	11

2. TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING OM UNGDOM OG POLITIKK..... 12

2.1 Teoretiske perspektiver på politisk integrasjon.....	12
2.1.1 Integreringsformer	12
2.1.2 Politisk medborgerskap	16
2.1.3 Politisk engasjement.....	17
2.1.4 Politisk sosialisering.....	19
2.2 Tidligere forskning	20

3. METODE – EN SYSTEMATISK FREMGANGSMÅTE AV INNSAMLING,

BEHANDLING OG ANALYSE AV DATA 27

3.1 Vitenskapsteori.....	27
3.2 Forskningsdesign.....	28
3.2.1 Kvalitativ tilnærming.....	28
3.2.2 Intervjuguide og pilotstudie	29
3.2.3 Utvalg og rekruttering.....	30
3.2.4 Kort presentasjon av informantene	31
3.3 Datainnsamling.....	33
3.3.1 Semi-strukturerte intervju.....	33
3.4 Databehandling.....	35
3.4.1 Transkripsjoner	35
3.5 Analyse av datamaterialet	36
3.5.1 Konvensjonell innholdsanalyse.....	36
3.6 Refleksjoner rundt studiens validitet, reliabilitet og overførbarhet.....	37

3.6.1 Validitet	37
3.6.2 Reliabilitet	39
3.6.3 Overførbarhet	41
3.7 Forskningsetiske overveielser	41
4. ANALYSE – ”JEG VIL FØLE AT JEG HAR EN Plass I DET POLITISKE SYSTEMET”	43
4.1 Politisk integrasjon	43
4.2 Deltagelsesmuligheter	46
4.3 Påvirkningsmuligheter	49
4.4 Betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn.....	52
4.5 Politisk sosialisering.....	55
4.6 Forventninger	57
5. MINORITETSELEVERS ERFARINGER MED TILHØRIGHET TIL DEN POLITISKE OFFENTLIGHETEN	61
5.1 Elevenes integrering i den politiske offentligheten.....	61
5.2 Implikasjoner for samfunnsfaget.....	70
5.3 Veien videre	71
LITTERATURLISTE.....	73
VEDLEGG.....	80
Vedlegg A - Intervjuguide.....	81
Vedlegg B – Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	83
Vedlegg C – Godkjenning fra NSD	86

Kapittel 1: Introduksjon til ungdoms politisk deltagelse og integrasjon

1.1 Presentasjon og aktualisering av tema

Denne masteroppgaven handler om politisk integrasjon blant et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn. I denne oppgaven undersøker jeg hvordan fire minoritets elever opplever tilknytning og tilhørighet til den politiske offentligheten. Den politiske offentligheten blir i denne studien forstått utefra et sosiologisk perspektiv, og refererer til den offentlige delen av det politiske samfunnslivet. Prosjektet setter søkelys på minoritets elevenes politisk(e)- deltakelse, interesse, engasjement, tilhørighet, opplevelser og erfaringer.

Samfunnet har behov for aktivt deltakende borgere for å kunne utvikle og bygge opp et velfungerende demokratisk og politisk samfunnsfellesskap. Det er først når ungdommene deltar politisk og opplever å være en del av den politiske offentligheten at de vil bidra til en ønskelig politisk utvikling av samfunnet. Som samfunnsborgere er ungdommene pålagt noen plikter og rettigheter relatert til den politiske offentligheten (Stokke, 2017, s. 8, 10). Skolen er en av de viktigste inkluderingsarenaene som skal bidra til at ungdommene benytter seg av disse mulighetene og på denne måten har medvirkning og medbestemmelse i den politiske offentligheten (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8).

Politisk integrasjon av ungdommer er et svært viktig og relevant tema for samfunnsfagsdidaktikken. Det er fordi samfunnsfag har et spesielt ansvar om å bidra til å inkludere ungdommene i ulike sfærer i samfunnet, deriblant den politiske sfæren (Utdanningsdirektoratet, 2020). Samfunnsfag er et fag som blant annet har i oppgave om å utdanne elever til politisk- og samfunnsdeltakelse. Faget legger spesielt vekt på aktivt medborgerskap, og jobber ”for at elevene skal bli deltakende, engasjerte og kritisk tenkende medborgere” (Utdanningsdirektoratet, 2020). De nye læreplanene i samfunnsfagene legger spesielt vekt på og løfter frem viktigheten av aktivt og politisk medborgerskap. Alle læreplanene i samfunnsfagene inkluderer tre viktige og sentrale tverrfaglige temaer. Disse er *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling* (Utdanningsdirektoratet, 2020). Det er særlig *demokrati og medborgerskap* som er knyttet til ungdoms politisk deltagelse og integrasjon, og det tverrfaglige temaet som belyses i denne masteroppgaven. I læreplanen for samfunnsfag står det blant annet følgende om det tverrfaglige temaet *demokrati og medborgerskap*:

elevene utvikler kunnskaper og ferdigheter for å kunne skape og delta i demokratiske prosesser. Faget skal bidra til at elevene utvikler kunnskap om og innsikt i demokratiske verdier og prinsipper. Gjennom arbeid med samfunnsfag skal elevene tenke kritisk, ta ulike perspektiver, håndtere meningsbrytning og vise aktivt medborgerskap. Samfunnsfag skal bidra til at elevene kan delta i og videreutvikle demokratiet (...). (Utdanningsdirektoratet, 2020)

Det kommer tydelig frem i sitatet ovenfor at elevene gjennom samfunnsfaget skal være i stand til å være aktive og deltakende samfunnsaktører. Viktigheten og verdien av ungdommens aktive rolle fremheves som betydningsfull for deltagelse og integrasjon i den politiske offentligheten. Det er politiske kunnskaper, ferdigheter og holdninger som danner grunnlaget for å inkluderes i den politiske offentligheten. Samfunnsfag har i oppgave å styrke elevenes politisk kompetanse slik at de lettere kan bli integrerte i den politiske offentligheten. Når ungdommene gjennom samfunnsfagsopplæringen innehar politisk kompetanse kan de i høyere grad bidra med medbestemmelse og medvirkning i politikk, og på denne måten være en viktig del av det offentlige ordskiftet. Viktigheten av politisk kompetanse og medborgerskap spesifiseres tydeligere i den overordnede delen av læreplanverket. Her står det følgende om det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap:

Gjennom arbeid med temaet demokrati og medborgerskap skal elevene forstå sammenhengen mellom individets rettigheter og plikter. Individene har rett til å delta i politisk arbeid, samtidig som samfunnet er avhengig av at borgerne bruker rettighetene til politisk deltakelse og utforming av det sivile samfunnet. Skolen skal stimulere elevene til å bli aktive medborgere, og gi dem kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13-14)

Dette sitatet fremhever at også skolens grunnopplæring setter søkelyset på den politiske dimensjonen, og viser å ha et ansvar om å oppøve elevene til å bli aktive politiske samfunnsaktører slik at de blir inkludert i den politiske offentligheten. En av samfunnsfagets viktigste oppgave blir sitert og fremmet gjennom denne beskrivelsen. Selv om skolen generelt sett har den overordnede oppgaven om å inkludere og integrere ungdom i det offentlige politiske samfunnslivet, er samfunnsfag særlig viktig ettersom fagets fokus nettopp ligger her.

Det overordnede målet med skoleopplæringen og samfunnsfagsopplæringen er å oppøve og utdanne aktive og deltakende demokratiske medborgere som kan fungere i et demokratisk fellesskap. Både skolen og samfunnsfaget skal utvikle elevene til å kunne vise aktivt medborgerskap (Utdanningsdirektoratet, 2020; Kunnskapsdepartementet, 2017). Det er aktive demokratiske medborgere som videre vil være kvalifiserte og kompetente til å delta i politiske prosesser og beslutninger i det politiske samfunnsfellesskapet. Viktigheten og betydningen av aktiv og demokratisk medborgerskap for individers deltagelse og integrasjon i politiske prosesser belyses tydeligere under et av skoleopplæringens verdigrunnlag kjent som *demokrati og medvirkning* (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8-9). I overordnet del av læreplanverket fremhever dette spesifikke verdigrunnlaget at:

Å delta i samfunnet innebærer å respektere og slutte opp om grunnleggende demokratiske verdier som gjensidig respekt, toleranse, den enkeltes tros- og ytringsfrihet og frie valg. Demokratiske verdier må fremmes gjennom aktiv deltakelse i hele opplæringsløpet. Et demokratisk samfunn hviler på at hele befolkningen har like rettigheter og muligheter til å delta i beslutningsprosesser. (...) Alle deltakere i skolefellesskapet må utvikle bevissthet om både minoritets- og majoritetsperspektiver og skape rom for samarbeid, dialog og meningsbrytning. Skolen skal være et sted der barn og unge opplever demokrati i praksis. Elevene skal erfare at de blir lyttet til i skolehverdagen, at de har reell innflytelse, og at de kan påvirke det som angår dem. De skal få erfaring med og praktisere ulike former for demokratisk deltakelse og medvirkning (...) Når elevenes stemme blir hørt i skolen, opplever de hvordan de selv kan ta egne bevisste valg. Slike erfaringer har en verdi her og nå, og forbereder elevene på å bli ansvarlige samfunnsborgere. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8-9)

Dette sitatet understreker viktigheten av elevenes aktiv, demokratisk og politisk deltakelse. Skolen blir fremhevet som en av de viktigste arenaene som gjennom demokratiske deltakelsesformer skal oppøve elevene til medvirkning, medbestemmelse og innflytelse i viktige sfærer i samfunnet, deriblant politisk sfære. Det pekes på viktigheten av å utvikle ansvarsfulle samfunnsborgere som er i stand til å fungere i offentligheten blant eksterne aktører i fremtiden. Ettersom skolen satser på et verdigrunnlag som samsvarer med målene for samfunnsfag, har samfunnsfag en stor fordel av å benytte sin relevante posisjon til å bidra i arbeidet med å danne demokratisk og politisk deltakende medborgere.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Jeg har valgt å skrive om ungdoms politisk integrasjon fordi det er et viktig tema og fokusområde i samfunnsfag. Ungdommene kan og bør bli politisk integrerte, men dette krever noe grad av politisk engasjement på både lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Det er diskusjoner om ungdommenes rolle og posisjon i den politiske offentligheten, og ulike ungdomsgrupper har ulik grad av politisk engasjement og deltagelse (Skelton, 2010, s. 146-147; Kahne et al., 2013, s. 420; Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64). Grunnen til at jeg akkurat valgte minoritets elever som målgruppen for denne oppgaven er todelt. For det første ønsket jeg å bidra til å utfylle forskningen om minoritetsungdoms politiske forhold siden det er begrenset forskning om temaet på feltet. For det andre hadde jeg i praksisopplæringen en samfunnsfagsklasse bestående av minoritets elever som hadde ulike holdninger til politikk. Etter å ha observert og kommunisert med elevene over en periode, ble jeg inspirert til å fordype meg i og få bedre kjennskap til og kunnskap om deres erfaringer og oppfatninger. Jeg valgte derfor å undersøke deres forhold til den politiske offentligheten, og danne forståelse for hvordan den politiske integreringen oppleves fra elevenes perspektiv.

1.3 Problemstilling

Formålet med dette prosjektet er å undersøke politisk integrasjon blant minoritetsungdom. Dette undersøker jeg gjennom intervjuer med et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn om deres opplevelser og erfaringer med integrering i den politiske offentligheten, og hvordan de forstår og forklarer årsaker til at de er, eller ikke er inkludert i politikk. Med fokus på minoritetsungdoms politisk integrasjon har jeg formulert problemstillingen for min masteroppgave som følgende:

Hvordan opplever et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn integreringen i den politiske offentligheten?

Denne problemstillingen undersøker jeg ved å spørre elever om deres erfaringer med og holdninger til politisk deltagelse. Jeg har spurt elevene om de deltar, hvorfor de velger å delta eller ikke delta, og hvilke arenaer de deltar på. Ettersom det er minoritetsungdoms opplevelser og erfaringer jeg er interessert i å få kunnskap om er det denne gruppen jeg har intervjuet.

1.4 Begrepsavklaring

Prosjektet bygger på noen begreper det kan være hensiktsmessig å avklare. Det er flere måter å definere minoritetsungdom på og det er derfor hensiktsmessig å avklare hvordan begrepet brukes i dette prosjektet. Når begrepet minoritetsungdom eller minoritets elever brukes om utvalget er det om norskfødte med innvandrerforeldre. I følge SSB blir norskfødte med innvandrerforeldre definert som ”personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre” (Statistisk sentralbyrå, 2021). Norskfødte med innvandrerforeldre er en liten, men raskt voksende gruppe i det norske samfunnet. Et søk i statistikkbanken med følgende variabler; personer, andel av befolkningen (prosent), 2021, norskfødte med innvandrerforeldre og land gir en oversikt over gruppen (Statistisk sentralbyrå, 2021). Per 1. Januar 2021 utgjorde gruppen kun 3,67 prosent av befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2021). I absolutte tall utgjør denne prosentandelen til sammen 197 848 norskfødte med innvandrerforeldre (Statistisk sentralbyrå, 2021). En større andel av personer i denne gruppen har bakgrunn fra ikke-vestlige land eksempelvis Somalia, Irak, Eritrea, Tyrkia, Pakistan, Vietnam og Sri Lanka (Statistisk sentralbyrå, 2021).

Et annet begrep som er sentralt i prosjektet er politisk deltagelse. Ungdommer kan delta politisk gjennom ulike former for politiske aktiviteter. I denne oppgaven refererer politisk deltagelse til å delta i enten formelle eller uformelle politiske aktiviteter, eller en kombinasjon av begge formene for politiske aktiviteter. Formelle politiske aktiviteter forstås som tradisjonell deltagelse. Tradisjonell deltagelse ”foregår via formelt organiserte kanaler som man er med i over en lengre tidsperiode” (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 27). I denne oppgaven refererer denne kategorien til medlemskap i et ungdomsparti, annen politisk organisasjon, elevråd, ungdomsråd eller ungdommenes kommunestyre. Uformelle politiske aktiviteter refererer til utradisjonell deltagelse. Utradisjonell deltagelse innebærer både enkeltsaksorientert deltagelse og sivil ulydighet. Enkeltsaksorientert deltagelse ”retter seg i større grad mot enkeltsaker, er ad-hoc-orienterte og gjerne tidsmessig begrenset. Man trenger ikke å være medlem for å delta i disse aktivitetene, og deltagelsen kan være mer eller mindre spontan uten større forpliktelser” (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 27). Enkeltsaksorienterte aktiviteter inkluderer politiske aktiviteter som underskriftsaksjon, politisk markering som demonstrasjoner, og boikotting av produkter eller firmaer. Sivil ulydighet ”baserer seg på to aktiviteter, det å skrive meningsytringer på vegger og det å ha deltatt i ulovlige demonstrasjoner” (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 27).

1.5 Oppgavens oppbygging

Denne oppgaven består videre av fire hovedkapitler med relevante underkapitler. I kapittel 2 presenterer jeg relevante teoretiske perspektiver og tidligere forskning knyttet til temaet i oppgaven. Teoridelen retter fokuset spesielt mot to integreringsformer kjent som inkludering/integrering og ekskludering/marginalisering. Det blir i tillegg presentert teori om politisk- medborgerskap, engasjement, og sosialisering. Etter teorien presenterer jeg en oversikt over relevant tidligere forskning som er gjort på feltet knyttet til temaet. Det er begrenset med forskning om minoritetsungdoms politisk deltagelse og integrering. Av den grunn fokuserer mesteparten av forskningen generelt på ungdommers engasjement, deltagelse og holdninger knyttet til den politiske offentligheten, men det presenteres også noe forskning om minoritetsungdoms politisk deltagelse på slutten av kapittel 2.

I kapittel 3 presenteres de metodiske vurderingene og valgene jeg har gjort. I dette kapitlet plasserer jeg forskningsprosjektet mitt først i et vitenskapsteoretisk tilnærming. Videre redegjør jeg for forskningsdesignet mitt og herunder begrunner og reflekterer over mine metodologiske valg. Deretter beskriver jeg prosessen for datainnsamling, databehandling og dataanalyse. Etter dette diskuterer jeg undersøkelsens validitet, reliabilitet og overførbarhet. Kapittel 3 avsluttes med redegjørelse av forskningsetiske overveielser.

Kapittel 4 består av analyse av datamaterialet. Det blir presentert til sammen seks analysekategorier basert på intervjudataene. De seks kategoriene er: 1) politisk integrasjon, 2) deltagelsesmuligheter, 3) påvirkningsmuligheter, 4) betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn, 5) politisk sosialisering og 6) forventninger. I kapittel 5 besvarer jeg problemstillingen ved å drøfte og diskutere hovedfunnene i lys av teoretiske perspektiver og tidligere forskning. På grunnlag av oppgavens funn og diskusjon vil jeg i dette kapitlet også redegjøre for didaktiske implikasjoner. I tråd med Nygaards (2015, s. 117) anbefaling vil jeg avslutningsvis komme med forslag til videre forskning.

Kapittel 2: Teori og tidligere forskning om ungdom og politikk

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for relevant og aktuell teori og tidligere forskning relatert til ungdoms integrering og deltagelse i den politiske offentligheten. Aller først skal jeg presentere relevante teoretiske perspektiver på politisk integrasjon. Herunder vil jeg først presentere to integreringsformer, kjent som inkludering/integrering og ekskludering/marginalisering. Deretter vil jeg redegjøre for teori om politisk- medborgerskap, engasjement og sosialisering. Dernest skal jeg presentere relevant tidligere forskning som i større grad fokuserer på ungdommenes politisk- interesse, engasjement, (online) deltakelse, rolle, forståelse, holdning og kunnskap.

2.1 Teoretiske perspektiver på politisk integrasjon

2.1.1 Integreringsformer

Det finnes ulike integreringsformer som kan beskrive og fremheve ungdommenes integrering eller tilhørighet til et politisk- miljø, arena eller offentlighet. Eksempler på slike tilpasningsformer er; inkludering, integrering, assimilering, multikulturalisme, ekskludering, segregering og marginalisering (Takle, 2014, s. 19-24; Dahl, 2019; Døving, 2009, s. 8-10, 43-49). Noen av disse integreringsformene overlapper hverandre og handler om det samme. For å kunne fremheve opplevelsen av politisk tilhørighet til informantene i denne studien, har jeg valgt å ta utgangspunktet i de to mest vanlige integreringsformene; inkludering/integrering og ekskludering/marginalisering.

Integrering og inkludering

Integrering er et begrep som opprinnelig kommer fra latin og betyr ”å gjøre hel” (Døving, 2009, s. 8; Takle, 2014, s. 19). Betydningen av integreringsbegrepet har fortsatt relevans i dagens samfunn ettersom begrepet blir brukt ”om å føye deler til en helhet eller enhet” (Døving, 2009, s. 8-9). Målet med integrering er å tilpasse og innpasse de som er utenfor et spesifikt felt. I norsk sammenheng har begrepet i størst grad blitt brukt om innvandrere i Norge. Det er derfor vanlig å forstå integrering som ”prosesser hvor personer med innvandrerbakgrunn skal integreres – eller integrere seg – i majoritetssamfunnet” (Takle, 2014, s. 19).

Integrering regnes videre som en betegnelse på ”en sosial prosess som, på et eller annet nivå, føyer sammen ulike minoriteter og majoriteten til ”det norske samfunnet”” (Døving, 2009, s. 9). Integreringsprosessen handler i praksis derfor om å bli inkludert i et fellesskap, men ”inkluderingsbegrepet forutsetter at likeverdighet oppfattes som en rett til å være forskjellig, og ikke bare som en rett til å være i et fellesskap slik som i integreringsbegrepet” (NOU 2009: 18, s. 16). Vi kommer nærmere inn på inkluderingsperspektivet i definisjonen av integreringsbegrepet i en av stortingsmeldingene. Stortingsmeldingen *En helhetlig integreringspolitikk* definerer begrepet integrering som følgende:

Integrering er en prosess som omfatter både de som bor her fra før, og de som flytter til landet. Nye innbyggere må tilpasse seg samfunnet de kommer til og ta del i arbeids- og samfunnslivet. De som allerede bor i Norge, må anerkjenne og forholde seg til at befolkningen endres og blir mer mangfoldig. Integreringspolitikken skal bidra til at alle har like muligheter, rettigheter og plikter. (Meld. St.6 (2012-2013), s. 9)

Definisjonen ovenfor beskriver integrering som et gjensidig tilpasningsforhold, hvor ansvaret for god integrering både ligger hos minoritetsbefolkningen og majoritetsbefolkningen. Med utgangspunktet i denne beskrivelsen kan integrering forstås som en tosidig prosess (Takle, 2014, s. 20-21). Det finnes tre ulike forståelser av integrering; enveis-, toveis- og treveis prosess (Takle, 2014, s. 20-22). Integrering som enveis prosess innebærer at ”minoritetsbefolkningen må tilpasse seg ensidig, mens majoritetsbefolkningen ikke trenger å endre seg” (Takle, 2014, s. 20). En forståelse av integrering som en toveis prosess er den mest egnede og relevante forståelsen av integrering. Den defineres som følgende:

Partene vil da påvirke hverandre gjennom en gjensidig tilpasning. Det forutsetter at personer med minoritetsbakgrunn får tilgang til rettigheter, muligheter og representasjon, og at det er en likestilling av disse forholdene mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen. Det forutsetter samtidig at personer med minoritetsbakgrunn deltar aktivt. Integrering tar også her utgangspunktet i et skjevt maktforhold, men forutsetter at majoritetssamfunnet åpner for å endre seg. Minoritetsbefolkningen skal være med på å bestemme hvordan majoritetssamfunnets institusjoner skal fungere, og på å forme oppfatningen av det nasjonale fellesskapet. (Takle, 2014, s. 20-21)

Den tredje og siste forståelsen av integrering kalles treveis prosess (Takle, 2014, s. 22). Denne forståelsen retter fokuset mot flere og ulike sider som er viktige for integreringsprosessen. Treveis integrering fremhever at ”integrering er kontinuerlig prosesser som involverer alle i samfunnet. Integrering mellom personer med innvandrerbakgrunn berører flere sosiale og kulturelle sider ved integreringsprosesser enn bare de som oppstår mellom minoritetsbefolkningen og majoritetssamfunnets institusjoner” (Takle, 2014, s. 22). Flere europeiske forskere er dessuten i stor grad enige om å forstå integrering som en toveis prosess, slik den er definert ovenfor (Bauböck et al., 2006; Yurdakul, 2009). Med utgangspunktet i politikk definerer også Takle (2014, s. 11) integrering som en tosidig prosess. Hun fremhever at ”politisk integrering av minoriteter forutsetter at majoritetssamfunnet gir personer med innvandrerbakgrunn rettigheter og muligheter til å delta i og være representert i demokratiske institusjoner. For å få innflytelse må de som tilhører minoritetsbefolkningen også benytte seg av disse rettighetene og mulighetene. De må selv ta ansvar og være aktive” (Takle, 2014, s. 11).

Forskerne Martiniello (2005) og Bauböck (2006) presenterer fire dimensjoner av politisk integrering. De fire dimensjonene er: 1) tilgang til rettigheter og muligheter, 2) identifisering med vertslandet, 3) tilegnelse av demokratiske normer og verdier og 4) politisk deltakelse, mobilisering og representasjon (Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12). Disse fire dimensjonene handler med andre ord først og fremst om at ”vertslandet gir personer med innvandrerbakgrunn politiske rettigheter og muligheter” (Martiniello, 2005, s. 2). Videre refererer disse til at personer med innvandrerbakgrunn ”identifiserer seg med vertslandet, erkjenner og adopterer demokratiske normer og verdier, samt deltar i og er representert i politiske prosesser og demokratiske institusjoner” (Martiniello, 2005, s. 2-3). Selv om de fire dimensjonene av politisk integrering ovenfor tar utgangspunktet i innvandrerbefolkningen, og i stor grad retter fokuset mot personer med innvandrerbakgrunn, er det nødvendig å understreke at de samme prinsippene for politisk integrering også gjelder resten av befolkningsgruppene i landet. Det inkluderer eksempelvis både minoritetsungdom og majoritetsungdom i Norge. For at norskfødte med innvandrerforeldre skal kunne si seg politisk integrerte må også de ha tilgang til rettigheter, muligheter og plikter overfor det politiske samfunnsfellesskapet, ha kjennskap til demokratiske normer og verdier, oppnå identifisering med landet og praktisere politisk deltakelse og representasjon (Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12; Takle, 2014, s. 24-34). Dette er viktig for at norskfødte minoritetsungdom ikke skal havne i et vedvarende politisk utenforskap.

Ekskludering og marginalisering

Ekskludering kan i prinsippet forstås som konkrete og kontrollerte handlinger om å ”utelukke eller utestenge” noen fra et felt, miljø eller en arena (Gundersen, 2018). Fra et individperspektiv kan eksklusjon forstås som det ”å føle seg utenfor og ikke ha en tilknytning til et fellesskap” (Rudi, 2020). Politisk utenforskap handler dermed om at man har en svakere tilknytning til det politiske fellesskapet. Ekskludering er et begrep som i stor grad overlapper med begrepet marginalisering. Marginalisering ”betegner en prosess eller bevegelse mot utkanten av sentrale områder i et samfunn” (Sletten & Hyggen, 2013, s. 7). Med utgangspunktet i dette kan politisk marginalisering forstås som at enkelte grupper eller personer er utenfor eller ekskludert fra det politiske samfunnsfellesskapet.

Marginaliseringsprosessen ”innebærer undergraving av de sosiale og symbolske båndene mellom individ og samfunn, og fører til svak deltakelse og manglende tilhørighet og innflytelse for dem det gjelder” (Brochmann, 2020). Dette viser til at de to hovedfaktorene som kan forklare en persons opplevelse av politisk eksklusjon og marginalisering er manglende tilknytning til de politiske samfunnsinstitusjonene og manglende politisk deltakelse og representasjon (Brochmann, 2020). De som har en svak tilknytning til og manglende kunnskap om politiske institusjoner og det politiske systemet vil naturlig falle utenfor den politiske offentligheten. Deres manglende engasjement vil føre til manglende tilhørighet til den politiske offentligheten, noe som igjen vil føre til evig eller vedvarende politisk eksklusjon og utenforskap (Brochmann, 2020).

Politisk eksklusjon eller utenforskap kan med andre ord også refereres til som ”politisk fremmedgjøring” (Finifter, 1970, s. 389; Gniewosz et al., 2009, s. 337). Politisk fremmedgjøring defineres som ”citizen’s subjective feelings about their abilities to affect the political systems at the individual level” (Gniewosz et al., 2009, s. 337). Ungdommens opplevelse av politisk fremmedgjøring kan inndeles og kategoriseres i fire hovedtyper; *politisk maktesløshet*, *politisk meningsløshet*, *politisk normløshet*, og *politisk isolasjon* (Finifter, 1970, s. 390-391; Seeman, 1959, s. 784-789). Politisk maktesløshet defineres som ”an individual’s feeling that he cannot affect the actions of the government, that the ”authoritative allocation of values for the society”, which is at the heart of the political process, is not subject to his influence” (Finifter, 1970, s. 390). Ungdommer som opplever at de mangler evnen til å påvirke statens politiske beslutninger inngår denne kategorien (Finifter,

1970, s. 390). Politisk meningsløshet omhandler “that political decisions are perceived as being unpredictable” (Finifter, 1970, s. 390). Denne kategorien refererer til at det er opplevelsen av uforutsigbar politikk som medfører til at ungdommer oppfatter politisk deltakelse og representasjon som meningsløst og ubetydelig (Finifter, 1970, s. 390).

Politisk normløshet defineres som ”the individual's perception that the norms or rules intended to govern political relations have broken down, and that departures from prescribed behavior are common” (Finifter, 1970, s. 390-391). Denne kategorien av politisk fremmedgjøring legger søkelyset på en beskrivelse av at normer og regler som styrer det politiske systemet ikke opptrer i samsvar med bestemmelsene (Finifter, 1970, s. 390-391). Politisk isolasjon forstås som ”a rejection of political norms and goals that are widely held and shared by other members of a society ” (Finifter, 1970, s. 391). Herunder blir politikk oppfattet som ”belastende, illegitim og urettferdig”, politiske forpliktelser blir sett på som en formalitet som må oppfylles, og det oppleves unyttig å delta i offentlig politikk (Finifter, 1970, s. 391). Gniewosz et al. (2009, s. 337) understreker at det er de to førstnevnte formene for politisk fremmedgjøring, nemlig politisk maktesløshet og politisk meningsløshet, som er utbredt blant ungdommenes opplevelser knyttet til den politiske offentligheten.

2.1.2 Politisk medborgerskap

Medborgerskap er et komplekst og omdiskutert begrep. Det er vanlig å forstå begrepet med utgangspunktet i fire sammenkoblende dimensjoner (N. Kausar, personlig kommunikasjon, 6. november, 2020). De fire dimensjonene er *medlemskap*, *juridisk status*, *rettigheter* og *deltakelse* (Stokke, 2017, s. 4). De overnevnte dimensjonene regnes som og utgjør begrepets kjerne komponenter. Blant disse er det spesielt *rettigheter* og *deltakelse* som er innrettet mot den politiske offentligheten (N. Kausar, personlig kommunikasjon, 6. november, 2020). Politiske rettigheter handler om å ha ”rett til deltakelse i offentligheten og politiske prosesser, stemmerett, rett til å stille ved valg og organisasjonsfrihet” (Stokke, 2017, s. 8). For at ungdommer skal bli politisk integrerte medborgere, er det nødvendig at de benytter seg av sine politiske rettigheter som de har tilgang til. Deltakelse handler om ”active participation within communities of citizens” (Stokke, 2017, s. 10). Sett fra et politisk perspektiv, handler deltakelse om at ungdommer som samfunnsborgere forplikter seg til politisk ansvar og blir aktive i politiske prosesser gjennom både formell og uformell politisk deltagelse (N. Kausar, personlig kommunikasjon, 6. november, 2020). Politisk medborgerskap synliggjør med dette

samfunnsborgernes, deriblant ungdommenes, muligheter for politisk deltagelse og innflytelse i den politiske offentligheten.

Tre idealtypiske forståelser av utdanning til demokratisk medborgerskap vektlegger viktigheten av å ha politisk kunnskap og være politisk deltagende for å kunne beregnes som en demokratisk og politisk medborger. De tre idealtypene er kjent som *politisk informert medborgerskap*, *rasjonelt autonomt medborgerskap*, og *sosialt intelligent medborgerskap* (Sætra & Stray, 2019, s. 21-24). Politisk informert medborgerskap går ut på at ungdommer som samfunnets demokratiske medborgere besitter kunnskap om politikk. Det forventes at ungdommer ”velger politisk representasjon som gjenspeiler deres preferanser og interesser” (Sætra & Stray, 2019, s. 24). Rasjonelt autonomt medborgerskap vektlegger rasjonell autonomi. Herved kreves det at samfunnsborgerne handler individuelt, ”bruker egen intelligens og ikke ledes av andre” (Sætra & Stray, 2019, s. 24). I politisk sammenheng handler dette om at ungdommer tenker kritisk over sine politiske handlinger og er i stand til å selvstendig kunne handle politisk. Sosialt intelligent medborgerskap omhandler sosial intelligens. Denne idealtypen krever at ”samfunnsborgerne anvender sin intelligens i sosial interaksjon med andre”, som i denne sammenhengen gjelder i den politiske offentligheten (Sætra & Stray, 2019, s. 24).

2.1.3 Politisk engasjement

Ungdommer kan engasjere seg politisk på flere ulike måter for å bli en del av den politiske offentligheten. Ekstrøm og Shehata (2016) skiller mellom fire former for eller typer av politisk engasjement. Disse er *politisk informasjon*, *politisk interaksjon*, *offentlig produksjon* og *kollektive handlinger* (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 744). Politisk informasjon handler om å lese og søke etter informasjon relatert til politikk, mens politisk interaksjon dreier seg om å dele eller diskutere politikk med andre. Offentlig produksjon handler om å produsere politisk innhold på blogger eller forumer, eller produsere videoklipp som inneholder politisk mening. Kollektive handlinger går ut på politisk aktivisme og aktiviteter (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 744). For å kunne bli inkludert i politikken må ungdommene bedrive en kombinasjon av disse formene for politisk engasjement. Sosiale medier spiller en viktig rolle i politisk integrasjon av dagens ungdommer. Tilgangen til internett og sosiale medier har ført til porøse grenseoppganger. Disse porøse grenseoppgangene fører til at det er lav terskel for å engasjere seg og delta politisk (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 741). En kan derfor argumentere for at

tilgangen til og bruk av disse mulighetene bidrar til økt politisk engasjement og integrasjon i den politiske offentligheten blant ungdommene.

I hvilken grad ungdommer velger å delta politisk for å inkluderes i den politiske offentligheten avhenger av deres politisk interesse og engasjement. Janoski og Gran (2002) redegjør for spesielt tre idealtyper av medborgere som ungdommer kan plasseres og kategoriseres i på bakgrunn av deres politisk engasjement. De tre idealtypene er; ”deltakende deltakere”, ”ikke-deltakende deltakere” og ”opportunistiske deltakere” (Janoski & Gran, 2002, s. 39-40). Disse ulike idealtypene fremstiller årsaker til hvorfor ungdommer som samfunnsborgere er (eller ikke er) politisk engasjerte og deltagende. Janoski og Gran (2002, s. 39) kategoriserer deltakende deltakere i to typer; ”incorporated citizens” og ”active citizens”. Deltakende deltakere ”are either incorporated from above as supporters of the political elite or are active participants in mobilisation for political integration from below” (Stokke, 2017, s. 12; Janoski & Gran, 2002, s. 39-40).

Ikke-deltakende deltakere inndeles i tre hovedtyper; “deferential citizens”, “cynical citizens” og “marginal citizens” (Janoski & Gran, 2002, s. 40). Den førstnevnte “accept political authorities and programmes without providing active support” (Stokke, 2017, s. 12; Janoski & Gran, 2002, s. 40). Den andre typen “are inactive and justify this with the impossibility of achieving political results” (Stokke, 2017, s. 12-13; Janoski & Gran, 2002, s. 40). Den tredje og siste typen “are alienated from the political system through exclusion or lack of required resources” (Stokke, 2017, s. 13; Janoski & Gran, 2002, s. 40). Opportunistiske deltakere “er sterkt motivert til å ta rasjonelle avgjørelser om materielle interesser som påvirker deres kortsiktige og umiddelbare interesser” (Janoski & Gran, 2002, s. 40). Disse deltakerne “do not participate in political activities unless these activities directly affect their interests [...], and can actually achieve the desired outcomes. Otherwise the opportunistic citizen lapses into his or her own private world of interests” (Janoski & Gran, 2002, s. 40). Ungdommer som kategoriseres som opportunistiske deltakere er samfunnsborgere som prioriterer egne politiske interesser, og deltar politisk når det direkte påvirker deres interesser (Janoski & Gran, 2002, s. 40).

Amnå og Ekman (2014, s. 268) skiller mellom interesse og deltakelse for å få frem nyanser i engasjement blant ungdommer. Ved å skille mellom politisk interesse og politisk deltakelse blir ungdommene kategorisert i følgende fire profiler; aktive, standby, uengasjerte, og

desillusjonerte (Amnå & Ekman, 2014, s. 261-262). Den første profilen (aktive) består av ungdommer som har høy interesse for politikk og høy grad av politisk deltakelse. Et interessant kjennetegn ved denne gruppen er at de har høyt nyhetsforbruk (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275). Den andre profilen (standby) utgjør den største gruppen blant ungdommene. Standby ungdommer kjennetegnes av at de er gruppen som har høyeste politisk interesse sammenlignet med de andre profilene. Videre har de en gjennomsnittlig politisk deltakelse. Det som er interessant ved denne profilen er at de er mest tilfreds med demokratiet. Ungdommene i denne kategorien er mer avventende borgere som kun engasjerer seg når de ser et behov for forandring i samfunnet (Amnå & Ekman, 2014, s. 262, 271, 274, 275). Den tredje profilen (uengasjerte) kjennetegner lav interesse for politikk og lav politisk deltakelse. Uengasjerte ungdommer kjennetegnes å være ganske tilfreds med demokratiet (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275). Den fjerde og siste profilen (desillusjonerte) har den laveste politiske interessen av de andre gruppene. Disse har, i likhet med uengasjerte ungdommer, lav politisk deltakelse. Et annet kjennetegn ved ungdommene i denne kategorien er at de har lav tillit til og kunnskap om politikk (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275).

2.1.4 Politisk sosialisering

Sosialisering forstås som ”de sosiale prosessene som fører til at individer tar opp, eller internaliserer, samfunnets normer, praksiser og atferdsmønstre” (Skirbekk & Tjora, 2020). Sosialisering prosessen legger vekt på å utvikle, tilpasse og selvstendiggjøre individer slik at de kan forbli som majoriteten i samfunnet og handle i tråd med samfunnets forventninger og krav (Skirbekk & Tjora, 2020). Sosialiseringen foregår ”ved samspillet mellom individets motivasjon, det sosiale miljøet individet lever i og den kulturen som er i samfunnet” (Skirbekk & Tjora, 2020). Den sosiale interaksjonen i oppvekstarene utgjør grunnlaget for sosialiseringen, og sosialisering kan sies å være oppnådd når individet har tilegnet seg og innehar en atferd som forventes av miljøet individet er en del av (Skirbekk & Tjora, 2020). I en politisk sammenheng handler sosialisering prosessen om å opplære og oppøve individer om politisk deltakelse, representasjon og holdninger slik at de er i stand til å innpasse og fungere i et politisk samfunnsfellesskap.

Sosialisering prosessen skilles hovedsakelig mellom primærsosialisering og sekundærsosialisering (Skirbekk & Tjora, 2020; Sølvberg et al., 2018). Primærsosialisering er den første fasen av sosialisering prosessen, og kalles gjerne for ”personlig sosialisering”

(Sølvberg et al., 2018). Primærsosialiseringen, også kalt personlig sosialisering, utgjør en viktig del av individets politiske liv fordi den foregår i de første leveårene og legger grunnlaget for den politiske sosialiseringen som skal skje senere i livet. Nærmeste familie spiller en viktig rolle i den politiske utviklingen av individet i denne fasen fordi individet får opplæring i normer, regler, og verdier som videre har en påvirkning på individets fremtidige deltagelse og holdninger i ulike felt, deriblant den politiske offentligheten (Sølvberg et al., 2018). Sekundærsosialisering er den andre fasen av sosialiseringsprosessen. Denne formen for sosialisering refereres også til som ”formell sosialisering” (Sølvberg et al., 2018). Sekundærsosialisering er den sosialiseringen som skjer resten av livet. Den foregår når individet blir eldre og beveger seg utover familiekransen. I denne fasen oppøves og opplæres individet spesifikke ferdigheter relatert til politikk (Sølvberg et al., 2018). Her er det flere aktører som spiller en rolle i individets politiske liv deriblant lærere, kollegaer, venner og sosiale medier (Sølvberg et al., 2018). Sett fra et politisk perspektiv er disse aktørene viktige og avgjørende for individets fremtidige politisk deltagelse og innflytelse i det politiske samfunnsfellesskapet.

2.2 Tidligere forskning

Flere internasjonale studier har forsket på ungdommers politisk(e)- interesser, deltagelse, engasjement, kunnskaper og holdninger (Westheimer & Kahne, 2004; Mathé, 2018; Fieldhouse et al., 2007; Pattie et al., 2004; Flanagan, 2013; Zukin et al., 2006; Tonge, 2009; Sloam, 2007, 2014). Enkelte studier har fremhevet at ungdommer er politisk uengasjerte ettersom de har lavere grad av politisk interesse og i lavere grad deltar i formelle politiske aktiviteter (Pattie et al., 2004; Fieldhouse et al., 2007). Andre studier har konkludert med at ungdommer er politisk engasjerte, men at de har beveget seg fra tradisjonelle politiske aktiviteter til alternative og uformelle måter å delta politisk på (Flanagan, 2013; Tonge, 2009; Zukin et al., 2006; Sloam, 2007, 2014). Noen studier påpeker blant annet at ungdommer har distansert seg fra tradisjonell politisk deltagelse på grunn av manglende tillit til politikere (Solhaug, 2012; Sloam, 2014; Mathé, 2018; Quintelier, 2007).

Skelton (2010) og Kahne et al. (2013) viser til at den politiske offentligheten sannsynligvis er blitt todelt. De skiller mellom to ulike typer politikk; formell politikk (også kalt ”Politics”) og uformell politikk (også kalt ”politics”) (Skelton, 2010, s. 147; Kahne et al., 2013, s. 420). Formell politikk knyttes til den offentlige sfæren og blir definert som ”formelle, offentlige,

institusjonelle og makro politikk” (Skelton, 2010, s. 147). Uformell politikk derimot blir knyttet til den private sfæren og defineres som ”uformelle, personlige, mikro politikk” (Skelton, 2010, s. 147). Skelton (2010, s. 146) påpeker at dagens ungdommer i større grad blir ekskludert og holdt utenfor en viktig del av politikken ettersom de kategoriseres som ”ventende individer”. De blir posisjonert i den uformelle, personlige og private politiske sfæren fordi eksterne politiske aktører hevder at ungdommer er uegnet til å delta i formell politikk. De eksterne politiske aktørene mener at ungdommer ikke har noe påvirkning i den formelle formen for politikk før de er myndige og har formelle politiske rettigheter (Skelton, 2010, s. 146-147).

Sloam (2014) sin studie undersøker og belyser den formelle og uformelle politiske deltakelsen blant ungdommer i USA, Storbritannia og Tyskland. Det fremheves at dagens ungdommer er uengasjerte i tradisjonelle politiske aktiviteter, og har høyere grad av engasjement i uformelle politiske aktiviteter (Sloam, 2014, s. 668-670). Det fremkommer at ungdommene har lav valgdeltakelse, men høy deltakelse i uformelle politiske aktiviteter slik som underskriftkampanjer, demonstrasjoner og boikotter (Sloam, 2014, s. 668-671). Dette er noe som nylig også bekreftes av Dalen og Arnesen (2020) om ungdommer i Norge. De uttrykker blant annet at norske ungdommer mellom 16-24 år er den aldersgruppen som deltar mest i demonstrasjoner. I 2020 har til sammen 17 prosent av ungdommene i alderen 16-24 år oppgitt at de har deltatt i demonstrasjoner det samme året. Denne prosentandelen lå på 11 prosent i 2011 (Dalen & Arnesen, 2020). Sloam (2014, s. 680, 681) konkluderer med at ungdom tar avstand fra formell og tradisjonell politikk fordi politikere ikke er villige til å vektlegge og fremheve politiske saker som ungdommer er interessert i og opptatt av. Dette fører til at ungdommer har manglende tillit til politikere fordi de opplever å ikke bli hørt eller sett (Sloam, 2014, s. 669, 680).

I en svensk sammenheng har Ekstrøm og Shehata (2016) undersøkt i hvilken grad ungdommer er politisk engasjerte online. De argumenterer for at det er den nye teknologiske utviklingen som har bidratt til at den politiske deltakelsen har gått fra å skje på formelle måter til uformelle måter (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 742-743). Den teknologiske utviklingen har opprettet bedre, lettere og alternative måter for å integrere og inkludere ungdommer i den politiske offentligheten. Ekstrøm og Shehata (2016, s. 741) legger spesielt vekt på at sosiale medier utgjør en sentral og viktig del av ungdommenes liv i dagens samfunn. De fremhever at ungdommer i større grad bruker sosiale medier for å snakke med venner (95 prosent), ha

kontakt med venner (92 prosent) og for å dele informasjon om livet sitt (80 prosent), og i mye mindre grad i politisk sammenheng (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 748-749). I den grad ungdommene velger å bruke sosiale medier tilknyttet politikk er det *politisk informasjon* og *politisk interaksjon* som er mest populære blant ungdommer, mens *produksjon* av politisk materiale og *kollektiv organisering* er mindre populære (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 750).

Ekstrøm og Shehata (2016) presenterer i tillegg en statistikk relatert til bruk av sosiale medier i kombinasjon med politiske aktiviteter blant to ungdomsgrupper. Den ene gruppen består av ungdomsskoleelever mellom 13 og 14 år, mens den andre gruppen består av elever på videregående skole mellom 16 og 17 år. De viser eksempelvis at 27 prosent av respondentene fra ungdomsskolen svarte at de var engasjerte i politisk informasjonsaktiviteter i 2010. Dette tallet steg til 56 prosent i 2014 (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 749). En lignende trend ble også påvist i den andre gruppen bestående av elever fra videregående skoler, hvor 46 prosent av respondentene svarte at de var engasjerte i politisk informasjonsaktiviteter, mens det samme tallet steg til 65 prosent i 2014 (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 749). På samme måte har også statistikken for deltakelse i politisk interaksjonsaktiviteter økt fra 2010 til 2014. Dette viser til at ungdoms engasjement i politisk- informasjon og interaksjon aktiviteter er økende per år. Tallene for deltakelse i aktiviteter som politisk produksjon og kollektiv organisering er svært lave blant ungdommer. Begge kategoriene har en deltakelsesandel på under 25 prosent (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 749).

I en studie undersøkte Mathé (2018) norske ungdommers forståelse av og holdninger til politikken. Det kommer frem at ungdommer i stor grad assosierer politikk med det å forme et samfunn, styre samfunnet, diskusjon og debatt (Mathé, 2018, s. 15-16). Ungdommene i Mathés (2018) studie hadde tre oppfatninger om forholdet mellom samfunnsborgere og politikk. De tre ulike oppfatningene representerer opplevelser av tilhørighet til den politiske offentligheten. Den første oppfatningen beskriver en inkluderende følelse. Ungdommene beskriver at ”samfunnsborgere er ikke utenfor, men heller ikke en del av politikken, men at de kan velge og har muligheten til å bli det ved å delta og engasjere seg” (Mathé, 2018, s. 17). Den andre oppfatningen peker mot en delvis inkluderende og delvis ekskluderende følelse. Ungdommene uttrykker herved at ”samfunnsborgere kan nå frem til politikk med sine meninger, men at politikk egentlig er en aktivitet som tilhører politikere” (Mathé, 2018, s. 17). Den tredje og siste oppfatningen av politikk fremstiller en relativt ekskluderende opplevelse. En av ungdommene i studien så politikk adskilt fra samfunnsborgere.

Ungdommen ”distanserte seg fra formell politikk fordi hun var frustrert over at politikere ikke tok opp og håndterte problemstillinger som hun var interessert i” (Mathé, 2018, s. 17). Denne ungdommens beskrivelse samsvarer med konklusjonen til Sloam (2014) ovenfor som hevder at politikernes handlinger i stor grad påvirker unges politisk- deltakelse, engasjement og tilhørighet til den politiske offentligheten.

Solhaug (2012, s. 4) har forsket på ”innvandrerungdoms holdninger til det overordnede politiske systemet, og deres medvirkende rolle i dette systemet”. Forfatteren fokuserer på å fremheve hvilke mekanismer som påvirker ungdommenes orientering mot norsk politikk. Basert på en spørreundersøkelse fremhever studien på den ene siden at ”ikke-vestlige innvandrerungdommer stoler på politikerne i lik grad som norske elever” (Solhaug, 2012, s. 9). På den andre siden er ”ikke-vestlige innvandrerungdommer i lavere grad interessert i politikk, men støtter demokratiet, mener det er viktig å delta i valg, diskuterer politikk med venner, deltar i demonstrasjoner, og i større grad er medlemmer i sosiale og kulturelle organisasjoner sammenlignet med etnisk norske elever” (Solhaug, 2012, s. 9). Til tross for slike positive tendenser kommer det frem at ikke-vestlige innvandrerungdom ser på seg selv som mindre politisk deltagende og involverte enn sine norske medelever.

Studien kom frem til at innvandrerungdommenes bakgrunn, og da spesielt innvandrer identitet, spilte en stor rolle. Det var spesielt negative følelser knyttet til politikk som kom frem gjennom ungdommenes uttrykkelser. De uttrykket blant annet at deres identitet bidrar til å svekke mulighetene til innflytelse i norsk politikk. Samtidig fryktet de negative konsekvenser knyttet til deres politisk deltagelse på grunn av deres identitet og bakgrunn (Solhaug, 2012, s. 12-14). Noen av ungdommene kategoriserte seg selv som ”gjester i Norge” og begrunnet dette som årsaken til tilbaketrekking fra norsk politikk (Solhaug, 2012, s. 13). Gapet mellom deres egen kultur og norsk kultur er en annen uttrykkelse som var fremtredende blant ungdommer som forklarte deres uvillighet til å delta i politikk (Solhaug, 2012, s. 14). Det hele viser at ungdommer stort sett peker på sin identitet som innvandrere og ”turister i Norge” som den overordnede forklarende faktor for deres distansering fra norsk politikk.

En studie gjennomført av Nadim (2019) belyser hvordan personer med minoritetsbakgrunn unngår å delta i offentlige debatter og uttrykke seg i media på grunn av handlingsbegrensninger, samt frykt for motstand, hat og diskriminering til tross for at de mener at tilgang til media ikke er en utfordring i seg selv (Nadim, 2019, s. 238, 244-246). Det

som er utfordringen er at deltakerne ikke blir sett på som enkeltindivider uavhengig av deres etniske bakgrunn, men heller blir etnifisert og sett på som ”minoriteter” (Nadim, 2019, s. 241-244). Studien fremhever hvordan eksterne aktører tildeler og ser på minoritetspersoner som en representant av gruppen sin, noe som resulterer i at personer med minoritetsbakgrunn distanserer seg fra og unngår å delta i den offentlige sfæren (Nadim, 2019, s. 244). Midtbøen (2016, s. 345, 357) poengterer at andregenerasjonen av innvandrere er mye flinkere til å takle denne utfordringen. Han uttrykker at personer som er født og oppvokst i Norge, overkommer utfordringen om etniske og religiøse tilknytning enklere enn innvandrere (Midtbøen, 2016, s. 345, 357).

Ung i Oslo-undersøkelsen 2015 fremhever at ”nesten halvparten av ungdom på videregående skoler i Oslo har deltatt i en eller flere politiske aktiviteter” (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 60, 71). Oslo-ungdom er mest engasjerte i enkeltsakorientert deltakelse (41 prosent). Ungdommene oppgir at de blant annet har deltatt i underskriftsaksjoner (31 prosent), demonstrasjoner (20 prosent) og boikottet produkter og firmaer (20 prosent) (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 60-61). Videre kommer det frem at en andel på 19 prosent har vært aktive i tradisjonelle politiske aktiviteter, hvorav det å være aktiv i et ungdomsparti var mest populært (12 prosent) etterfulgt av medlemskap i barne- og ungdomsråd (9 prosent) og politisk organisasjon (8 prosent) (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 60-61). Kun 6 prosent av Oslo-ungdom oppgir at de har vært engasjert i sivil ulydighet. Blant disse oppgir 4 prosent at de har skrevet politiske slagord på vegger, og 4 prosent oppgir at de har deltatt i ulovlige aksjoner (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 60-61).

Tidligere forskning viser at det politiske deltakelsesmønstrer blant minoritetsungdom skiller seg i liten grad fra majoritetsungdoms politisk deltakelse (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63, 64). Det er likevel enkelte interessante tendenser som kan kaste lys over minoritetsungdoms deltakelse i politiske aktiviteter. Først og fremst viser tidligere forskning at minoritetsjenter er mer engasjerte og aktive i politikk enn både majoritets- og minoritetsgutter. Det fremkommer at 47 prosent av minoritetsjentene er politisk aktive og har deltatt i en eller flere politiske aktiviteter. Til sammenligning er det kun 39 prosent av minoritetsgutter og 41 prosent av majoritetsgutter som er politisk aktive og har deltatt i en eller flere politiske aktiviteter (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). Minoritetsjentene er likevel ikke mer politisk aktive enn majoritetsjentene ”som i størst grad framstår som politisk aktive” med en andel på 54 prosent (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63).

Tradisjonell deltagelse er en aktivitetskategori som er mest populært blant minoritetsungdom (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). Forskningen viser at både minoritetsjenter og minoritetsgutter i høyere grad er engasjerte i tradisjonelle aktiviteter sammenlignet med majoritetsungdom. Hele 22 prosent av minoritetsjenter og 23 prosent av minoritetsgutter er politisk engasjerte og aktive i tradisjonell deltagelse. Disse prosentandelene henviser spesielt til at minoritetsungdom i Oslo i større grad er medlemmer i ungdomspartier og ungdomsråd enn majoritetsungdommen (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). Andelen majoritetsjenter som er aktive i tradisjonell deltagelse ligger på 20 prosent, mens kun 15 prosent av majoritetsgutter deltar i tradisjonelle aktiviteter (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63).

Enkeltaksorientert deltagelse har et annerledes deltakelsesmønster enn tradisjonell deltagelse blant minoritetsungdommene (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). Minoritetsgutter er noe underrepresentert i denne aktivitetskategorien ettersom det er kun 25 prosent som deltar i enkeltaksorienterte aktiviteter. Til sammenligning har minoritetsjenter noe høyere deltakelse enn minoritetsgutter. Det er 41 prosent av minoritetsjenter som er aktive i enkeltaksorientert deltagelse (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64). Majoritetsungdom er bedre representert i enkeltaksorientert deltagelse, men også blant denne gruppen har jentene høyere grad av deltagelse enn guttene. Det er 49 prosent av majoritetsjenter og 36 prosent av majoritetsgutter som deltar i enkeltaksorientert deltagelse. Et interessant funn ved denne aktivitetskategorien er at minoritetsjentene likevel har en høyere prosentandel enn majoritetsgutter. Av den grunn er det generelt sett jenter som er overrepresentert i enkeltaksorientert deltagelse (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64).

Sivil ulydighet er en politisk aktivitet som generelt sett er lite populært blant ungdommer. Prosentandelene for deltagelse i sivil ulydighet er svært lave blant alle ungdomsgruppene sammenlignet med de to andre kategoriene for politisk deltagelse (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). Hvis vi studerer forskjellen mellom de ulike gruppene ser vi en klar forskjell mellom gutter og jenter. Sivil ulydighet er ”en aktivitet som er vanligere blant gutter enn blant jenter” (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 64). Blant guttene er det spesielt minoritetsgutter som i større grad velger å delta i denne type aktivitet. De har en andel på 9 prosent, mens andelen for majoritetsgutter ligger på 7 prosent. Andelen jenter som deltar i sivil ulydighet ligger på 5 prosent for både majoritetsjenter og minoritetsjenter (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64). Dette påpeker at selv om sivil ulydighet generelt sett ikke er den mest brukte formen for

politisk deltagelse blant ungdommer, er det en større andel gutter, deriblant minoritetsgutter, som er aktive i denne aktivitetskategorien enn jenter.

Dette kapitlet presenterte relevante teoretiske perspektiver på politisk integrasjon som vil være brukbar i diskusjon av funnene senere i oppgaven. I tillegg ga dette kapitlet en oversikt over tidligere forskning om blant annet ungdoms politisk- deltagelse, interesse, engasjement og holdninger. I det følgende kapitlet vil jeg utdype den systematiske fremgangsmåten for innhenting av mer utdypet informasjon og kunnskap om minoritetsungdoms politisk deltagelse og integrasjon.

Kapittel 3: Metode – en systematisk fremgangsmåte av innsamling, behandling og analyse av data

I forrige kapittel presenterte jeg relevant teori som skal være til hjelp for å beskrive minoritetsungdoms integreringsopplevelser knyttet til den politiske offentligheten. I tillegg ble det presentert tidligere forskning om (minoritets)ungdoms politisk- deltagelse, engasjement, forståelse og holdninger for å gi en oversikt over foreliggende relevant forskning knyttet til temaet politisk integrasjon. I dette kapitlet redegjør jeg for de metodiske valgene som er tatt for å studere minoritetsungdoms integrering, inkludering og tilhørighet til den politiske offentligheten. I det følgende kommer jeg nærmere inn på viktige metodiske elementer som vitenskapsteori, forskningsdesign, datainnsamling, databehandling, dataanalyse, validitet, reliabilitet, overførbarhet og etiske hensyn.

3.1 Vitenskapsteori

Hermeneutikk er en tolkningsvitenskapelig metode som fokuserer på analyse og tolkning av tekstmateriale (Befring, 2015, s. 20; Hjardeaal, 2014, s. 190; Kvale & Brinkmann, 2009, s. 69). Begrepet hermeneutikk stammer fra det greske ordet *hermenein* som betyr å ”tolke for å forstå” (Befring, 2015, s. 20). Det er vanlig å beskrive hermeneutikk som en ”subjektivt fortolkende prosess som bidrar til økt forståelse av en tekst” (Befring, 2015, s. 20-21).

Metoden innebærer med andre ord ”en interaksjon mellom tekst og tolkning”, der formålet er å få en utvidet og helhetlig forståelse av selve innholdet (Befring, 2015, s. 21, 22). Denne oppgaven har en hermeneutisk tilnærming ettersom jeg som en kvalitativ forsker posisjonerer meg selv i ungdommenes situasjon, og studerer situasjonen gjennom tolkning for å få økt forståelse av ungdommers erfaringer og opplevelser knyttet til den politiske offentligheten (Befring, 2015, s. 20-22). I denne oppgaven er det de talte ordene fra intervjuene som er utgangspunktet for fortolkningen. Det er selve intervjutranskripsjonene som utgjør teksten som er blitt fortolket. Ved hjelp av denne teksten har jeg prøvd å studere, forstå og tolke informantenes uttalelser for å få en utvidet og fordypet helhetsforståelse (Befring, 2015, s. 21).

Den hermeneutiske sirkelen blir sett på som en sirkulær prosess i hermeneutikken. Den sirkulære prosessen starter med en såkalt forforståelse, ”og denne videreutvikles ved at det innhentes nye erfaringer som tolkes og medfører til en utvidet (og fordypet)

(helhets)forståelse” (Befring, 2015, s. 21). Forskerens forforståelse kan både bestå av faglig og teoretisk innsikt eller forskerens egne erfaringer, holdninger og fordommer. Det viktigste er at forforståelsen legger grunnlaget for det nye og økende forståelsen av innholdet (Befring, 2015, s. 21). Min faglige forforståelse bestod av at en betydelig større andel av elever med minoritetsbakgrunn i noe lavere grad er interessert i politikk og i noe lavere grad deltar i politiske aktiviteter sammenlignet med majoritetsungdom. I tillegg var min forforståelse formet av egne erfaringer og observasjoner fra praksisopplæringen. Basert på det jeg hadde observert i praksisopplæringen var min forforståelse at et flertall av elevene har svakere tilknytning og tilhørighet til den politiske offentligheten. Det er, som nevnt tidligere, lite kvalitativ data som verken bekrefter eller avkrefter minoritetslevers opplevelser og erfaringer av tilhørighet til den politiske offentligheten. Det er en av grunnene til at jeg valgte å sette søkelyset på dette fenomenet i denne oppgaven.

3.2 Forskningsdesign

I dette underkapitlet skal jeg gjøre rede for noen av de viktigste komponentene knyttet til gjennomføringen av selve undersøkelsen. Først og fremst skal jeg gjøre rede for den utvalgte tilnærmingen og metoden som er anvendt for innsamling av relevant data for forskningsspørsmålet. Deretter vil jeg beskrive prosessen rundt utarbeidelse av intervjuguide og gjennomføring av prøveintervjuet. Dernest beskriver jeg undersøkelsens utvalg og rekrutteringsprosessen. På slutten av dette delkapitlet skal jeg gi en kort beskrivelse av deltakerne i denne studien.

3.2.1 Kvalitativ tilnærming

For å besvare forskningsspørsmålet har jeg valgt å benytte en kvalitativ metode. Larsen (2017, s. 26) understreker at det blant annet er problemstillingen og formålet med undersøkelsen som er avgjørende for studiens metodevalg. Formålet med denne studien er å få kjennskap til hvordan minoritetsungdom opplever integreringen og tilhørigheten i den politiske offentligheten. For å oppfylle formålet med studien har jeg formulert en ”forstående problemstilling” som fokuserer på opplevelsedimensjonen (Larsen, 2017, s. 22). Jeg valgte en kvalitativ tilnærming for studien min fordi denne tilnærmingen er egnet for å få innsikt i minoritetsungdoms egne opplevelser, erfaringer, tanker og følelser knyttet til politisk integrering (Dalen, 2011, s. 13).

Det viktigste for meg som en forsker var å passe på å velge en metode som gir svar på forskningsspørsmålet mitt (Everett & Furseth, 2012, s. 12; Silverman, 2011, s. 45). Ettersom jeg ønsker å belyse minoritetsungdoms integreringsopplevelser og fokuset er rettet mot opplevelsdimensjonen, var det hensiktsmessig å ta i bruk kvalitative intervju. Intervju som metode var egnet for min studie fordi jeg ønsket å ”fremskaffe fyldig og beskrivende informasjon” om hvordan minoritetsungdom opplever den politiske integreringen (Dalen, 2011, s. 13). Gjennom kvalitative intervju fikk jeg muligheten til å få frem betydningen av minoritetsungdoms erfaringer og å avdekke deres opplevelse av politisk integrasjon (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 21). Dette muliggjorde å ”forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene (...)” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45).

Jeg valgte å gjennomføre semi-strukturerte intervju med et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn (Dalen, 2011, s. 26; Kvale & Brinkmann, 2009, s. 47). Det er vanlig å benytte et semi-strukturert intervju ”når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonens egne perspektiver” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 47). Denne oppgaven har som mål å få en utdypet og utvidet forståelse av minoritetsungdoms opplevelse av politisk tilhørighet. Et semi-strukturert intervju gir muligheten til å forstå elevenes politisk integrasjonsopplevelser fra deres perspektiv, og er derfor en velegnet metode for å få kunnskap om fenomenet. I denne studien ble semi-strukturerte intervju benyttet som hovedmetode for å samle inn kunnskap om minoritetsungdoms opplevelser knyttet til politisk tilhørighet (Dalen, 2011, s. 14). Den største fordelen ved bruk av denne kvalitative intervjuformen var at det ga meg muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål slik at jeg fikk utfyllende og utdypende svar og dermed kunne forhindre eventuelle misforståelser (Kleven, 2014, s. 37; Larsen, 2017, s. 29).

3.2.2 Intervjuguide og pilotstudie

Ettersom jeg ønsket å gjennomføre en kvalitativ intervjustudie var det viktig for meg å foreta ”ett eller flere prøveintervjuer både for å teste ut intervjuguiden, men også for å teste meg selv som intervjuer” (Dalen, 2011, s. 30). Jeg startet forberedelsen til prøveintervjuet ved å ta utgangspunktet i og videreutvikle det første utkastet av intervjuguiden jeg hadde utformet til søknaden min som ble innsendt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Intervjuguiden ble strukturert og oppbygget med en innledning, hoveddel og avslutning for å sørge for en ryddig og systematisk gjennomføring. Denne guiden ble så pilotert med en

ungdom som ble rekruttert gjennom bekjentskap. Den utvalgte ungdommen var en relevant forsøksperson for prøveintervjuet både fordi hun hadde minoritetsbakgrunn, men også fordi hun gikk på en videregående skole i Oslo. Hun var dermed en tilnærmet lik informant til det ordinære utvalget.

Etter pilotintervjuet innså jeg et behov for å omredigere intervjuguiden (Dalen, 2011, s. 31). Først og fremst var noen av spørsmålene lite egnet til å gi direkte svar på problemstillingen, og disse måtte derfor omformuleres (Dalen, 2011, s. 31). I tillegg fremstod noen av spørsmålene som altfor kompliserte og ”private”. Eksempelvis måtte jeg omformulere spørsmål som ”Hvordan vil du beskrive ditt forhold og din sosialisering hjemme og utenfor hjemmet?” til mer konkrete og politiskrettede spørsmål som: ”Ble det diskutert og snakket mye politikk hjemme?” og ”Er det vanlig at du diskuterer politikk i vennegjengen din?”. Videre var disse spørsmålene i første omgang oppført på starten som innledende spørsmål, men etter prøveintervjuet innså jeg at disse bør flyttes senere i intervjuet for å unngå et brått og tungt start. Etter å ha omredigert både spørsmålene og rekkefølgen inneholdt den endelige versjonen av intervjuguiden en ny og bedre ”oversikt over emner som skal dekkes, og forslag til spørsmål” (Vedlegg A) (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 143).

Pilotstudien utgjorde en viktig del av denne undersøkelsen. Etersom jeg er en uerfaren intervjuer, fikk jeg gjennom prøveintervjuet muligheten til å forberede og oppøve meg selv i rollen som intervjuer. Jeg fokuserte spesielt på kroppsspråket mitt, og praktiserte å lytte til eleven og ikke utøve oppførsel og atferd som kan påvirke intervjusituasjonen. I tillegg ble jeg, ved hjelp av prøveintervjuet, spesielt bevisst på å stille noen ekstra gode oppfølgingsspørsmål for at elevene skal gi relevante og reflekterende svar som vil være brukbar for forskningsspørsmålet.

3.2.3 Utvalg og rekruttering

I denne oppgaven har jeg gjort et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg ”bygger ikke på tilfeldighetsprinsippet, men derimot systematiske vurderinger av hvilke enheter som ut i fra teoretiske og analytiske formål er mest relevant og interessant” (Grønmo, 2004, s. 88). Siden oppgaven og problemstillingen min setter søkelyset på minoritetsungdoms opplevelse av politisk tilhørighet, er alle utvalgte informanter samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn. Utvalget mitt består av fire minoritetsungdom fra to videregående skoler i Oslo. Grunnen til at jeg valgte å inkludere elever på videregående skole i utvalget mitt er fordi disse elevene

befinner seg i en alder hvor det er mer vanlig med deltagelse og engasjement. I tillegg er det mye enklere å få utdypende og reflekterende svar fra elever i denne aldersgruppen. Videre består utvalget av en blanding av politisk engasjerte og uengasjerte informanter. Jeg har rekruttert en blanding av engasjerte og uengasjerte elever for å ”avspeile ulike dimensjoner innenfor det aktuelle temaet” (Dalen, 2011, s. 43). Jeg hadde et ønske om å få innsyn i to ulike perspektiver, og forstå to ulike typer elevers opplevelser og erfaringer knyttet til den politiske offentligheten.

Rekrutteringsprosessen har vært svært krevende for meg blant annet på grunn av pågående koronasituasjonen i denne perioden. Jeg sendte e-post til de fleste videregående skolene i Oslo som sannsynligvis har flertall av elever med minoritetsbakgrunn. Jeg kontaktet avdelingslederne for samfunnsfag ved skolene gjennom e-post og forespurte om å komme i kontakt med relevante informanter. Det var veldig få skoler som ga meg tilbakemelding på min henvendelse. Tilslutt fikk jeg svar fra noen, og kom i kontakt med to avdelingsledere ved to ulike videregående skoler i Oslo. Videregående skolene i Oslo opererte på rødt nivå rundt rekrutteringsprosessen, og skolene befant seg i en krevende situasjon med tanke på skoledriften. Både lærere og elever skulle tilpasse seg de nye rutineene, og det ble tilrettelagt for mer hjemmeskole igjen. På den ene skolen satte avdelingslederen meg i direkte kontakt med en aktuell samfunnsfagslærer som fant en relevant informant. På den andre skolen satte avdelingslederen meg i kontakt med fagkoordinatoren som videre sendte en generell henvendelse til alle samfunnsfagslærere. Etter at disse samfunnsfagslærerne utpekte relevante informanter tilbake til fagkoordinatoren, sendte han meg deres navn og e-post, og jeg tok dermed direkte kontakt med informantene.

3.2.4 Kort presentasjon av informantene

Sana er en 18 år gammel jente som går på en videregående skole i Oslo. Hun går studiespesialisering på Vg3 i år, og har spesialisert seg innenfor retningen språk, samfunnsfag og økonomi. Hun er spesielt interessert i å lære om samspillet mellom individ og samfunn, og har av den grunn valgt å fordype seg i det valgfrie emnet sosialkunnskap i år. Sana er i tillegg svært interessert i politikk og engasjerer seg i ulike politiske saker. Hun er en politisk aktiv og deltagende jente ettersom hun både deltar i formelle og uformelle politiske aktiviteter. Hun har spesielt en høyere grad av representasjon i formell politikk. Sana er per dags dato medlem i et ungdomsparti som representerer hennes politiske interesser. I tillegg er hun også nestleder

i elevrådet ved skolen sin. Hun har også tidligere vært med på og deltatt i Ungdommenes Bystyremøte.

Noah er en 16 år gammel gutt som også går på en videregående skole i Oslo. Han tar studiespesialisering på Vg1, og har det obligatoriske faget samfunnskunnskap i år. Noah er svært interessert i politikk, men har også interesse for andre temaer innenfor samfunnsfag deriblant ideologier, kriminalitet og arbeidsliv. Selv om han har høy grad av interesse for politikk, har han gjennomsnittlig politisk deltagelse. Han er i høyere grad representert og engasjert i uformelle politiske aktiviteter fremfor formelle politiske aktiviteter. Noah har dessuten en positiv holdning til formell politikk, men er ikke per dags dato representert i noen form for formell politisk deltagelse. Han har vært elevrådsrepresentant tidligere, men det var da han gikk på ungdomsskolen.

Amira er en 16 år gammel jente som er elev ved en videregående skole i Oslo. Hun går studiespesialisering på Vg1, og har av den grunn også det obligatoriske faget samfunnskunnskap dette skoleåret. Samfunnskunnskap er et av favorittfagene til Amira, og hun uttrykker å trives svært mye i faget. Til tross for dette er hun allikevel ikke interessert i politikk. Amira er en politisk uengasjert ungdom som har lavere grad av deltagelse i både formelle og uformelle politiske aktiviteter. Hun er ikke deltagende eller representert i noen form for formell politisk deltagelse, og pleier svært sjeldent å utføre enkelte uformelle politiske aktiviteter. Eksempler er å lenke nyheter til venner en gang i blant, ha korte samtaler om enkelte politiske saker eller en sjeldent gang delta i en underskriftskampanje.

Asim er en 17 år gammel gutt som går på en videregående skole i Oslo. Han går yrkesfaglig studieretning på Vg2, og har det obligatoriske fellesfaget samfunnskunnskap dette skoleåret. Asim liker faget samfunnskunnskap veldig godt, og mener det er et interessant og spennende fag. Asim er en ungdom som ikke har så stor interesse for politikk. Han er derimot mer interessert i temaer som arbeidsliv og økonomi fordi han mener disse temaene er mer relevante og aktuelle for ham ettersom han går en praktisk yrkesrettet linje, og har behov for mer lærdom om disse. På grunn av manglende interesse i politikk, engasjerer han seg heller ikke i noen form for politiske aktiviteter. Han har derfor lav representasjon og deltagelse i både formelle og uformelle politiske aktiviteter.

3.3 Datainnsamling

I dette delkapitlet skal jeg presentere hvordan datamaterialet for oppgaven ble samlet inn. Jeg vil beskrive og komme nærmere inn på når, hvor, og hvordan selve intervjuene ble gjennomført. I tillegg vil jeg redegjøre for intervjusituasjonen ved å beskrive intervjuenes oppstart, hoveddel og avslutning.

3.3.1 Semi-strukturerte intervju

Datamaterialet ble, som nevnt ovenfor, innhentet ved hjelp av semi-strukturerte intervju. Alle intervjuene ble gjennomført digitalt på et videotelefonisk programvare, kalt Zoom. To av intervjuene ble gjennomført i desember 2020, mens de to andre intervjuene ble gjennomført rett etter juleferien, altså i starten av januar 2021. Intervjuene varte mellom 30-45 minutter. Jeg hadde egentlig planlagt å gjennomføre intervjuene fysisk, men smittesituasjonen vanskeliggjorde dette. Siden videregående skoler i Oslo opererte på rødt nivå hadde ikke skolene tillatelse til å invitere meg dit for å få gjennomføre intervjuene. Dette førte til at jeg måtte tilrettelegge for digitale intervju. Selv om et fysisk intervju hadde vært best for kvaliteten på dataene, var det det digitale alternativet eneste muligheten til å få gjennomført intervjuene. Informantene var digitalkompetente og klarte fint å møte opp på oppsatt tid til intervjuet på Zoom ved hjelp av den tilsendte lenken på e-post. Med unntak av en informant som i løpet av intervjuet opplevde nettverksfrakobling to ganger, oppstod det ingen andre tekniske utfordringer for de andre informantene.

Jeg gjorde lydopptak av intervjuene ved hjelp av Universitetet i Oslo sin Nettskjema-diktafon-app. Diktafonappen sender lydopptakene direkte til det personlig opprettede nettskjemaet. På grunn av sikkerhet kan ikke lydopptakene spilles av direkte fra telefonen. En må logge inn på nettskjemaet med brukernavn og passord for å få tilgang til lydopptakene. Jeg valgte å bruke to enheter; en mobiltelefon og en iPad, og tok opp intervjuene samtidig på begge enhetene ved hjelp av diktafonappen. På denne måten sørget jeg for å ha en back-up lydopptak dersom en av enhetene fikk tekniske problemer under intervjuene. En av de viktigste grunnene til at jeg brukte tekniske hjelpemidler som lydopptak er for ”å ta vare på informantenes egne uttalelser” (Dalen, 2011, s. 28). I tillegg fikk jeg muligheten til ”aktiv lytting” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 151), og på denne måten ga informantene full oppmerksomhet og viste interesse for det de fortalte (Dalen, 2011, s. 32-33). Siden begge lydopptak-enhetene er såpass store mener jeg at et digital intervju i dette tilfelle var fordelaktig. På grunn av digital intervju

var enhetene ”usynlige” og informantene kunne ikke se selve enhetene som tok opp intervjuet. På denne måten var enhetene ”mindre dominerende og virket mindre forstyrrende på informantene” (Dalen, 2011, s. 29).

Jeg startet alle intervjuene med å takke informantene for deres deltagelse, og gjennomgikk de viktigste etiske komponentene knyttet til innsamling, behandling og oppbevaring av data ved å regelmessig referere tilbake til informasjonsskrivet jeg hadde sendt til informantene på forhånd. Videre presenterte jeg prosjektet og fortalte at den fokuserer på ungdommers politisk deltagelse og integrering. For å berolige informantene vektla jeg at de skulle se på dette som en samtale, og ta seg god tid til å svare på spørsmålene. Jeg tydeliggjorde at jeg spesielt er interessert i deres personlige opplevelser og erfaringer derfor er alle svar dere gir gode svar. Elevene fikk også muligheten til å stille spørsmål før intervjuet startet, men det var få som hadde noen spesifikke spørsmål relatert til prosjektet eller intervjuet.

Underveis i intervjuet lyttet jeg aktivt til deltakerne, ga dem god tid til å tenke før de svarte på spørsmålene, og tillot dem å snakke ut i sin egen hastighet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 151, 177). Jeg prøvde å oppmuntre deltakerne ved å vise interesse for deres uttalelser gjennom blikk, ikke-verbal kommunikasjon og verbale kommentarer (Dalen, 2011, s. 32-33). Jeg smilte, nikket og brukte verbale kommentarer som ”mhm” og ”ja”. Selv om jeg hadde en strukturert intervjuguide, ble spørsmålene stilt i tilfeldig rekkefølge basert på informantens uttalelser, men med fokus på den tematiske organiseringen. Ved behov stilte jeg også informantene oppfølgingsspørsmål for å oppklare misforståelser, få utdypende og utfyllende svar, men også for å bekrefte informantens egne uttalelser (Larsen, 2017, s. 29; Kleven, 2014, s. 38).

Etter at intervjuene var gjennomført satte jeg av god tid til en avsluttende samtale med informantene (Dalen, 2011, s. 35). Dette var viktig for å vise informantene at jeg verdsetter den tiden de har gitt meg, og at jeg ikke kun er ute etter data for forskningsprosjektet mitt. Jeg husker spesielt godt at en av informantene hadde en veldig fin samtale med meg på slutten av intervjuet. I samtalen var hun interessert i å høre litt om mitt forhold til politikk. Hun var interessert i å vite om hvordan jeg som en ungdom erfarte den politiske offentligheten da jeg gikk på videregående skole, og i hvilken grad jeg var politisk aktiv på den tiden. Det var fint å erfare at informanten viste dypere interesse for selve temaet og ønsket å få vite litt om mitt forhold til politikk ved å stille spørsmål rundt mitt politisk engasjement. Dette noterte jeg som

et tegn på tillitsforhold mellom meg og informanten (et fenomen jeg beskriver nærmere i kapittel 3.6.2).

3.4 Databehandling

I dette underkapitlet skal jeg beskrive hvordan jeg behandlet det innsamlede datamaterialet. Jeg starter med å nevne noen fordeler med transkribering av egne intervjudata. Videre vil jeg beskrive hvilken transkriberingsstil jeg benyttet, og hva som er grunnen til at jeg akkurat valgte denne stilen. I resten av delkapitlet skal jeg gjøre rede for gjennomføringen av transkriberingsprosessen.

3.4.1 Transkripsjoner

Transkripsjon handler om å føre intervjuene fra talespråk til skriftspråk for å gjøre intervjusamtalene mer oversiktlige, strukturert og velegnet til analysearbeidet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 188-189). Transkribering av intervjuene ble selvsagt utført av meg selv. Det er flere fordeler med å transkribere egne intervjudata. Som forsker fikk jeg blant annet muligheten til å bli bedre kjent med mine data (Dalen, 2011, s. 55). I tillegg brukte jeg en og samme skriveprosedyre og fikk lære om min intervjustil (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 189). Transkriberingen ble gjort manuelt, og jeg benyttet meg av en ordrett talespråkstil. Jeg valgte å transkribere ”ord for ord med alle gjentakelser og med registrering av alle ”eh”-er og liknende” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 189-190). Grunnen til at jeg valgte å transkribere intervjuene ordrett er fordi jeg i størst mulig grad ønsket å bevare virkeligheten i informantenes uttalelser.

Jeg gjennomførte transkriberingsarbeidet av alle intervjuene dagen etter selve intervjuet. Siden jeg benyttet en krevende transkripsjonsmetode, altså ordrett talespråkstil, tok det meg omkring 4-5 timer å transkribere ferdig et intervju. Tidsbruken var i tillegg påvirket av lyd kvaliteten på intervjuene. Kvaliteten på lydopptakene varierte litt fra intervju til intervju. Alle informantene brukte hodetelefoner for bedre lyd kvalitet, men denne bruken førte også til mye pustelyder mens de snakket. Derfor kan ikke lyd kvaliteten sies å være like god som den hadde vært ved en fysisk intervju. Det var overordnede forståelig hva informantene sa, men det var likevel enkelte steder hvor jeg ikke helt skjønnte hvilket ord de bruker. Av den grunn måtte jeg i enkelte tilfeller stoppe opp ord-for-ord transkribering, og prøve å forstå konteksten

for å fylle inn det riktige ordet. Selv om selve transkriberingen ble gjort ordrett, valgte jeg i fremstillingen av selve sitatene å utelate pauser, unødvendige gjentakelser og alle ”eh”-lyder.

3.5 Analyse av datamaterialet

I dette underkapitlet skal jeg presentere analyseringsarbeidet av det innsamlede datamaterialet. Jeg skal presentere hvilken analysemetode jeg benyttet og hvorfor akkurat denne metoden var egnet for min studie. Videre redegjør jeg for hvordan det innsamlede datamaterialet ble kodet, kategorisert og systematisert.

3.5.1 Konvensjonell innholdsanalyse

Analyse av datamaterialet handler om å benytte en velegnet analysemetode for å finne mønstre og sammenhenger i det innsamlede datamaterialet (Larsen, 2017, s. 113; Grønmo, 2004, s. 266; Postholm & Jacobsen, 2011, s. 102). Målet med analysen er ”å komprimere, systematisere og ordne datamaterialet slik at det blir mulig å tolke det” (Larsen, 2017, s. 113). Det finnes flere ulike kvalitative analysemetoder som forskere kan benytte i arbeid med analysen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 226-238; Larsen, 2017, s. 118-121; Dalen, 2011, s. 17-18). I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av en konvensjonell innholdsanalyse for å analysere det innsamlede datamaterialet. En konvensjonell innholdsanalyse benyttes av forskere som ønsker å beskrive et fenomen for å få ny og utvidet forståelse av fenomenet (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279). Denne analysetilnærmingen er spesielt velegnet for min studie fordi det er, som nevnt tidligere, begrenset med forskning om det fenomenet jeg undersøker (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279).

Den konvensjonelle analysen av datamaterialet i denne studien ”tar utgangspunktet i transkripsjonene fra start til slutt” (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279; Fauskanger & Mosvold, 2014, s. 133). Dataanalysen startet med at jeg studerte og leste transkripsjonene nøye ord for ord for å få en helhetlig forståelse (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279; Larsen, 2017, s. 114). Deretter leste jeg transkripsjonene for å markere de viktigste nøkkelbegrepene. Etter denne leserunden noterte jeg også ned mine oppfatninger og tanker (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279). Neste leserunde fokuserte på å planlegge koding- og kategoriseringsprosessen (Larsen, 2017, s. 114). Jeg kodet og kategoriserte datamaterialet induktivt, det vil si med utgangspunktet i empirien. Dette ble gjort fordi induktiv koding (også kalt åpen koding) er fordelaktig i konvensjonelle innholdsanalyser for å oppdage ”uforutsette og overraskende

empiriske fenomener, mønstre og sammenhenger” (Grønmo, 2004, s. 268; Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279). Den induktive koding ledet som forventet frem til mange ulike koder, som videre ble kategorisert i ulike kategorier. Eksempelvis er det de induktive kodene *bakgrunn*, *angripe*, *diskriminering*, *hatefulle og skarpe ytringer* og *trygghet* som inngår og ledet frem til den overordnede kategorien eller temaet ”betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn”.

Basert på den induktive kodingen og kategoriseringen skilte jeg ut de mest relevante og interessante sitatene for problemstillingen. Dette inkluderer også betydningsfulle sitater fra kategorier som få informanter hadde uttalt om. Disse sitatene ble undersøkt grundig fordi også slike sitater kan fremheve interessante temaer for å belyse problemstillingen. Eksempel på et slikt tema i denne studien er betydningen av elevenes minoritetsbakgrunn (noe jeg kommer nærmere inn på i kapittel 4.4). For å finne mønstre og sammenhenger på en ryddig og oversiktlig måte, valgte jeg videre å bruke datamaterise som mitt analytisk arbeidsredskap (Larsen, 2017, s. 116-117; Grønmo, 2004, s. 275-277). Jeg plasserte alle kategoriene og temaene på den vertikale linjen, mens informantene ble plassert på den horisontale linjen. Deretter klippet og limte jeg inn de relevante sitatene fra informantene under riktige kategorier. På denne måten fant jeg forskjeller og likheter mellom informantenes opplevelser og erfaringer, men også hvilken av kategoriene som belyser interessante sider ved problemstillingen min. Slik ble de mest relevante, interessante og informasjonsgivende temaene valgt ut og presentert i analysekapitlet.

3.6 Refleksjoner rundt studiens validitet, reliabilitet, og overførbarhet

I dette underkapitlet skal jeg presentere studiens troverdighet, pålitelighet og overførbarhet. Jeg skal reflektere over valgene jeg har tatt for å styrke studiens validitet og reliabilitet. I tillegg vil jeg på slutten av dette delkapitlet reflektere over i hvor stor grad resultatene fra denne undersøkelsen kan overføres, eller generaliseres, til andre enkeltpersoner.

3.6.1 Validitet

Validitet handler om ”hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment å skulle undersøke” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118, 250-251). I en kvalitativ studie, slik som min,

refererer validitet til undersøkelsens gyldighet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 251). Det finnes flere metoder som en forsker kan benytte for å samle inn valide og relevante data i forhold til undersøkelsens formål. I tillegg har forskeren muligheten til å kombinere ulike metoder. Everett og Furseth (2012, s. 129) fremhever at flere forskere er enige om at ”det er fruktbart å kombinere ulike metoder” i forskningen. Metodetriangulering er fordelaktig fordi det bidrar til å styrke studiens kredibilitet (Creswell & Miller, 2000, s. 126-127; Patton, 1999, s. 1192-1193). Enhver forsker bør likevel gjøre en individuell vurdering av deres metodevalg. Selv om metodetriangulering ville bidra til å ytterligere styrke min studies troverdighet, besluttet jeg å kun bruke en metode for denne gangen. På grunn av omstendighetene og tidsmessige begrensninger mener jeg at det var riktig å bruke intervju som metode for min undersøkelse. Med fokus på undersøkelsens formål og problemstilling, bidrar den utvalgte metoden til å styrke studiens gyldighet. Ettersom jeg fokuserer på opplevelsesdimensjonen, er kvalitative intervju velegnet og bidrar til at studien undersøker akkurat det den er ment til å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118).

En annen måte denne studiens validitet ble styrket på er ved å eksplisitt fokusere på problemstillingen gjennom hele arbeidsprosessen. Selv om man i kvalitative undersøkelser kan justere og omformulere problemstillingene etter hvert som man har innsamlet datamaterialet (Everett & Furseth, 2012, s. 147), er det likevel fordelaktig å sikte på å samle inn informasjon som muliggjør å drøfte og forklare den problemstillingen man har formulert og tatt utgangspunktet i. For å sikre denne studiens gyldighet, skrev jeg ned problemstillingen min på et ark og hadde den liggende ved siden av meg under utarbeidelse av intervjuguide, analysedelen og drøftingsdelen (Larsen, 2017, s. 21). På denne måten innsamlet og behandlet jeg data som bidrar til å svare på problemstillingen min. Ved hjelp av denne arbeidsteknikken ble det utarbeidet en undersøkelse som oppfyller formålet med studien, og på denne måten styrker dens gyldighet.

Ekstern validering (the audit trail) er en annen prosedyre som har bidratt til å styrke studiens validitet og troverdighet (Creswell & Miller, 2000, s. 128). Min veileder har vært tett på alle viktige avgjørelser angående undersøkelsen fra start til slutt. Hun har veiledet, studert og eksaminert hele arbeidsprosessen og oppgaven. Grundig veiledning og gjennomlesning av oppgaven gjorde at også veileder, i rollen som ekstern leser, bekreftet at min undersøkelse virkelig undersøker det som er formålet. På denne måten har ekstern validering bidratt til kvalitet i min forskning (Creswell & Miller, 2000, s. 128). I tillegg har studiens validitet blitt

oppretholdt gjennom tykke og fyldige beskrivelser (Creswell & Miller, 2000, s. 128-129). I metodekapitlet har jeg gjennomgående prøvd å gi detaljerte beskrivelser og reflektert over alle metodologiske valg jeg har gjort i denne oppgaven. Jeg har blant annet beskrevet og begrunnet utvalget og konteksten i detalj for å fremheve studiens kredibilitet (Creswell & Miller, 2000, s. 128).

En siste validitet prosedyre som har vært sentral for denne oppgaven er forsker refleksivitet (Creswell & Miller, 2000, s. 127). Dette handler om at forskeren gjør rede for hvilken antagelser, holdninger og bias han eller hun har som kan være med på å påvirke fremstillingen av resultatene (Creswell & Miller, 2000, s. 127). På starten av metodekapitlet presenterte jeg min forforståelse. I beskrivelsen av min forforståelse har jeg erkjent og fremstilt mine holdninger og bias. Til tross for en forforståelse, har jeg likevel hatt et åpent syn til elevenes opplevelser. Jeg var bevisst på og åpen om at alle elever kan ha ulike opplevelser uavhengig av deres politisk bakgrunn. Samtidig var jeg bevisst på at den foreliggende forskningen ikke er holdbar til å kunne bekrefte eller avkrefte forforståelsen min om fenomenet som blir undersøkt, og at jeg derfor kan forvente nye, betydningsfulle og tankevekkende funn.

3.6.2 Reliabilitet

Reliabilitet fokuserer på å vurdere og verifisere påliteligheten til resultatene (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 118). Det handler om ”hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere” og ”om intervjupersonen ville endre sine svar i et intervju med en annen forsker” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 250). I kvalitative studier er det vanskeligere å bekrefte høy grad av reliabilitet enn i kvantitative studier. Både forskeren og informant(e) påvirker hverandre på ulike måter som igjen påvirker intervjusituasjonen og intervjusvarene. Det kan derfor ikke garanteres at en annen forsker ved bruk av samme metode vil oppnå identiske resultater. Til tross for at jeg gjennomfører en kvalitativ studie, som har lavere grad av reliabilitet på grunn av svakere etterprøvbarehet, har jeg likevel forsøkt å styrke min studies reliabilitet ved å ta noen bevisste og betydningsfulle valg.

Et fenomen som har vært svært viktig for studiens reliabilitet er kontaktetablering (Dalen, 2011, s. 39). Å opprette et tillitsforhold mellom intervjuer og informant er betydningsfull for å styrke studiens reliabilitet. Jeg har gjort mitt ytterste for å gi informantene en ”følelse av å være akseptert og anerkjent” (Dalen, 2011, s. 39). Selv om det er vanlig med et asymmetrisk

maktforhold i kvalitative intervjuer, har jeg prøvd å motvirke et slikt forhold ved å gi informantene muligheten til medbestemmelse. Alle intervjuene ble gjennomført utenom skoletiden, og det var elevene selv som valgte dag og tid for intervjuet. Resultatene kan derfor sies å ha høy reliabilitet ettersom elevene deltok i intervjuet basert på egen interesse, og ikke for å for eksempel unnsnippe en undervisningstime. Jeg har videre tydeliggjort at elevene skal se på dette som en samtale istedenfor et intervju for å skape et tillitsforhold. Dette forholdet ble videre bygget opp ved å ikke gi sterke reaksjoner som gjennomgående påvirker informantens svar ettersom ”intervjuerens egne verbale og kroppslige responser på et svar kan også fungere som positive og negative forsterkere på svaret som er gitt, og dermed påvirke svarene på andre spørsmål” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 183).

Et annet fenomen som spiller en rolle for studiens reliabilitet er ledende spørsmål. I mange tilfeller blir forskere, som benytter seg av det kvalitative forskningsintervju, anbefalt om å unngå å bruke ledende spørsmål fordi slike spørsmål ofte resulterer i upålitelige svar og dermed svekker studiens reliabilitet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 183). Kvale og Brinkmann (2009, s. 183) derimot påpeker at ”det kvalitative forskningsintervjuet er særlig velegnet for å anvende ledende spørsmål for gjennomgående å sjekke intervjuvarenes reliabilitet og for å verifisere intervjuerens fortolkninger”. Som en uerfaren intervjuer, har jeg i stor grad forsøkt å stille informantene åpne spørsmål. Men jeg har i enkelte tilfeller brukt ledende (oppfølgings) spørsmål som en bevisst intervjueteknikk for å bekrefte mine fortolkninger i tråd med Kvale og Brinkmanns (2009) anbefaling. En bekreftelse av informantens svar ved hjelp av ledende spørsmål fører til at intervjuvarene forblir pålitelige og har høy grad av reliabilitet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 183).

Studiens reliabilitet avhenger også av transkriberingsprosessen som er en sentral og viktig del av undersøkelsen. Det er slik at ”selv nøyaktig de samme skrevne ord i en utskrift kan uttrykke to helt forskjellige betydninger, avhengig av hvordan utskriveren velger å sette punktum og komma” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 193). Dette fremhever viktigheten av å gjennomgå og se over transkripsjonene mer enn en gang for å styrke intervjufunnenes reliabilitet. For å styrke min egen studies reliabilitet, har jeg etter å ha transkribert intervjuene, sittet og lyttet til intervjuene opptil seks ganger mens jeg fulgte med i transkripsjonene. Jeg var spesielt påpasselig på å inkludere hvert eneste ord og tegn i transkripsjonene for å sikre at jeg får frem riktig oppfatning av informantens uttalelse. Dette var en enormt tidskrevende prosess, men nødvendig og viktig for å sikre reliable og pålitelige resultater.

3.6.3 Overførbarhet

Siden dette er en kvalitativ undersøkelse gjennomført med relativt få minoritets elever er det vanskelig å erklære hvor godt integrert alle (samfunnsfags) elever med minoritetsbakgrunn er i den politiske offentligheten. Min studie er ikke kvalifisert til å generalisere på vegne av alle minoritets ungdom. Målet med denne oppgaven har derfor vært å få kjennskap til enkelte minoritets ungdoms interessante opplevelser og erfaringer. I denne oppgaven prøver jeg å forstå minoritets elevers opplevelser, erfaringer, uttrykkelser, meninger og refleksjoner i dybden. Undersøkelsens funn kan ikke generaliseres statistisk, men de har overførbarhet og kan derfor abstraheres. Det kan være flere minoritets elever som har identiske opplevelser som informantene i denne studien, og som enten opplever å være politisk inkludert eller ekskludert. Men det er vanskelig å konkludere med hvilken integreringstype som er mest utbredt blant minoritets ungdom ettersom dette forutsetter gjennomføring av en større undersøkelse med mange flere deltakere for statistisk generalisering. Det er, som nevnt tidligere, lite data om minoritets elevers politisk deltagelse og tilhørighet. Min studie bidrar med å utfylle noe av kunnskapen på feltet om dette temaet som kan være svært brukbar for meg og andre fremtidige samfunnsfags lærere. Basert på denne forskningen vil jeg bedre kunne forstå minoritets elevers synspunkter og perspektiver, og på denne måten kartlegge veien videre for å bedre integrere og inkludere denne elevgruppen i den politiske offentligheten gjennom samfunnsfags opplæringen.

3.7 Forskningsetiske overveielser

Det er flere etiske retningslinjer knyttet til en kvalitativ intervju forskning som en forsker må følge og håndtere på en forsvarlig måte. Dette inkluderer blant annet tillatelse fra NSD, informert og fritt samtykke, og konfidensiell og anonym deltagelse (Dalen, 2011, s. 100-102; Everett & Furseth, 2012, s. 136-137; Ryen, 2016, s. 32-24; Kvale & Brinkmann, 2009, s. 88-91). For det første meldte jeg inn og søkte om tillatelse for gjennomføring av prosjektet mitt hos NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste) (Everett & Furseth, 2012, s. 136; Dalen, 2011, s. 100). Dette var nødvendig fordi ”enhver forsker som skal gjennomføre et prosjekt som involverer personlige opplysninger, må sende inn et utfylt meldeskjema til NSD” (Dalen, 2011, s. 100). Siden jeg skulle behandle personopplysninger som informantenes navn, e-post og stemme via lydopptakene, var jeg pålagt å melde inn prosjektet. Av etiske hensyn begynte

jeg å rekruttere og kontakte relevante informanter først etter at jeg fikk godkjent prosjektet mitt hos NSD.

For det andre innhentet jeg et informert og fritt samtykke fra deltakerne, som er et av forskningsetikkens grunnleggende prinsipp (Everett & Furseth, 2012, s. 136; Befring, 2015, s. 31; Dalen, 2011, s. 100-101; Ryen, 2016, s. 32-33). Siden alle deltakerne var over 16 år gammel, samtykket de til deltagelse i prosjektet for seg selv. Jeg tilsendte informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen til informantene per e-post, og spesifiserte at de skulle lese grundig igjennom og undertegne den dersom de *etter* å ha lest informasjonsskrivet fortsatt ønsket å delta i intervjuet. Jeg var tydelig på at de åpent kunne stille meg spørsmål de skulle ha relatert til prosjektet eller intervjuet. For å forsikre at informantene deltar ”uten ytre press og begrensninger av personlig handlefrihet” gjennomgikk jeg i tillegg de viktigste komponentene før oppstart av intervjuet (Dalen, 2011, s. 100). Jeg tydeliggjorde og vektla spesielt at informantene når som helst kunne velge å trekke seg fra intervjuet uten å oppgi grunn og uten å få noen negative konsekvenser (Everett & Furseth, 2012, s. 137).

For det tredje ble informantene fortalt om at deltagelsen er konfidensiell og anonym (Ryen, 2016, s. 33; Befring, 2015, s. 32; Dalen, 2011, s. 101). Både i informasjonsskrivet og oppstartssamtalen, ble informantene fortalt at de innsamlede opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personregelverket. Alle lydopptakene ble sendt direkte til nettskjemaet fra diktafonappen, og aldri lagret på de personlige enhetene. Nettskjemaet ble slettet når jeg var ferdig med å transkribere intervjuene. Transkripsjonene ble anonymisert, og alle informantene fikk hver deres pseudonym som ikke er i nærheten av deres originale navn. Samtykkeskjemaene ble oppbevart i sikkerhet, adskilt fra øvrig datamaterialet.

Kapittel 4: Analyse – ”Jeg vil føle at jeg har en plass i det politiske systemet”

I dette kapittelet skal jeg belyse minoritetsselevers opplevelser av politisk integrasjon og tilhørighet. Jeg skal presentere hvordan et utvalg samfunnsfagselever med minoritetsbakgrunn opplever integrering i den politiske offentligheten, og hvordan de dermed forstår og forklarer årsaker til at de er eller ikke er inkludert i politikk. Det er spesielt seks overordnede temaer som er fremtredende i beskrivelsen av opplevelsene til minoritetsselevne. Fremstillingen av hovedfunnene er derfor inndelt i følgende seks temaer; 1) politisk integrasjon, 2) deltagelsesmuligheter, 3) påvirkningsmuligheter 4) betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn, 5) politisk sosialisering og 6) forventninger. I det følgende presenteres funnene fra det empiriske materialet, inndelt etter de seks kategoriene som ble utledet fra intervjudataene.

4.1 Politisk integrasjon

Minoritetsungdommene fremhever ulike opplevelser knyttet til den politiske offentligheten. På den ene siden opplever to av informantene at de er integrert og inkludert i politikken. På den andre siden opplever den ene informanten å være delvis integrert, mens en annen helt tydelig uttrykker opplevelsen av å være ekskludert fra den politiske offentligheten. Sana forteller for eksempel følgende om tilhørigheten sin til den politiske offentligheten:

Jeg føler at jeg er inkludert. Det er fordi jeg har sett folk som meg liksom som er med også, så jeg tenker liksom da kan jeg også være med der. Jeg føler at hvem som helst kan komme i politikken, uansett hvem du er, men at noen folk kan på en måte prøve å svekke deg; at du på en måte får mindre selvtillit. Når jeg hører at et politisk parti ikke vil ha meg her i landet så er jeg sånn ”ahaan, okei, greit”. Da føler jeg meg litt deppa og tenker okei de vil ikke ha meg i politikken. Så sier et annet politisk parti ”ja, vi vil ha minoriteter for å være med i politikken” og sier at det er en utenlandsk jente som har fått sittet i Stortinget, liksom har fått en fast stilling. Da tenker jeg liksom okei jeg er velkommen her, men for visse folk. Så jeg blir liksom deppa av å høre at jeg ikke er velkommen her, men jeg blir samtidig sterkere av å høre at folk vil ha meg her. (Sana)

Sana beskriver sin opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten som inkluderende. Hun uttrykker at hun møter på hindringer ute i den politiske offentligheten, men at hun ikke lar disse hindringene barrikeres henne politisk. Noahs opplevelse av politisk tilhørighet er identisk med Sana. Han opplever også å være integrert og inkludert i politikken. Mens Sana i sin beskrivelse peker på hindringer og sjanser, trekker Noah inn sine muligheter og fordeler i den politiske offentligheten. Han uttrykker:

Jeg har en stemme føler jeg fordi jeg har ganske gode sjanser og ressurser både på skolen og hjemmefra, så jeg føler ikke at jeg har en mindre mulighet til å gjøre noe som helst. Jeg føler ikke at jeg har det vanskeligere enn noen andre. Politikk er jo litt vanskelig å gå inn i så man må jo engasjere seg veldig mye, men det er ikke hardere for meg for eksempel. Jeg føler at jeg har litt mer ressurser fordi jeg har en veldig resurssterk mor som har gitt meg mange muligheter og fortalt meg at jeg skal engasjere meg, så jeg er litt mer heldig føler jeg enn andre. Jeg tror at man må tenke selv, men det er enklere å tenke selv hvis man har støtte hjemmefra. Jeg tror at generasjonen her kommer til å være litt mer ansvarlig på det aspektet, det her med å gi informasjon til barnet deres om hvordan de skal være aktiv og en del av samfunnet deres både i politikk og andre felt. (Noah)

Både Sana og Noah fremhever en opplevelse av å være inkludert i den politiske offentligheten. Sana begrunner sin opplevelse av tilhørighet ved å vise til hennes eksterne politiske forbilder som hun i sitatet ovenfor refererer til som ”folk som meg”. Dette kan forstås dithen at hun her refererer til personer med lik minoritetsbakgrunn som henne, eventuelt generelt personer med minoritetsbakgrunn. Noah på sin side begrunner sin inkluderende følelse ved å utpeke de mulighetene og støtten han har tilgang til. Begge informantene vektlegger politisk deltagelse som en viktig integreringsfaktor. Noah peker på at politikk er et krevende felt som forutsetter initiativ og engasjement fra deltakernes side. Ifølge Noah er det viktig å være en politisk aktiv og handlende aktør for å ha en stemme i politikken. Sana tydeliggjør den inkluderende tilhørigheten sin til politikken ved å fortelle hvorfor hun per dags dato er medlem i et ungdomsparti. Hun sier: ”Jeg vil liksom bare føle at jeg tilhører et sted da i politikken. Jeg vil føle at jeg har en plass i det politiske systemet” (Sana). Det oppfattes som at Sana herved forsøker å vise til at formell politisk deltagelse fremmer integrering i den politiske offentligheten.

Amira beskriver en litt annerledes opplevelse knyttet til den politiske offentligheten. Hun forklarer sin politiske tilhørighet som følgende: ”Jeg vil ikke si at jeg er akkurat utenfor fordi det er jo jeg selv som har valgt å ikke delta på sånn ungdomsparti, men jeg føler at man lett kan bli sånn veldig inkludert da” (Amira). Amira beskriver sin opplevelse av politisk tilhørighet litt mer passivt sammenlignet med Sana og Noah. Hun tar ansvar for egne handlinger relatert til politisk engasjement, og unngår å beskyldde de politiske mulighetsstrukturene for manglende involvering i politikken. Amira er en politisk uengasjert og uinteressert jente. Til tross for dette viser hun til en opplevelse av delvis politisk integrasjon. Selv om hun er politisk ikke-deltakende trekker hun frem enkel tilgang til ungdomspartier som en forklarende faktor for hennes delvis inkluderende opplevelse. Det virker nærliggende å tro at hun mener at medlemskap i et ungdomsparti vil si å være totalt inkludert i den politiske offentligheten.

Mens de tre overnevnte informantene hadde en opplevelse av inklusjon, forteller den siste informanten om en motsatt opplevelse. I det følgende sitatet besvarer Asim på spørsmålet om hans opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten:

Jeg føler ikke at jeg er inkludert eller har noe rolle i politikken. Jeg føler ikke at jeg er en som virkelig gjør ting i politikken. Jeg tenker at for å kunne si at man er en del av det så må man jo gjøre mange politiske aktiviteter. Og de som er en del av politikken er jo veldig engasjerte og driver med flere aktiviteter fordi de jobber for å forandre noe i samfunnet. De er medlemmer, de demonstrerer og masse annet. De er synlige så jeg er jo ikke det. Jeg deltar ikke og jeg er ikke opptatt av noe som har med politikk å gjøre. Det er jo fordi jeg ikke er interessert i politikk og ikke er opptatt av å gjennomføre ulike politiske aktiviteter. Men også fordi jeg tenker at jeg bare kaster bort tiden min og energien min hvis jeg kommer inn i politikk fordi jeg mener uansett hvor mye ungdommer gjør så ser man aldri resultater. Det er vanskelig å oppnå det man kjemper for og det er vanskelig å bli hørt. (Asim)

Asim er den eneste informanten som gir uttrykk for en svært fraværende og integreringshemmede opplevelse knyttet til den politiske offentligheten sammenlignet med de tre andre informantene. Han beskriver en ekskluderende og marginaliserende opplevelse. Asim er, i likhet med Amira, en ungdom som er uinteressert og uengasjert i politikk. Selv om begge har lik politisk bakgrunn, opplever Asim politisk utenforskap mens Amira ga uttrykk

for delvis politisk inklusjon. For Asim er hans fravær fra politisk deltakelse og hans egen betydningsløs rolle, to forklarende faktorer til hans manglende tilhørighet til den politiske arenaen. Det oppfattes som at vedvarende distansering fra politiske aktiviteter og manglende evne til innflytelse leder Asim til en opplevelse av utenforskap fra politikken.

4.2 Deltagelsesmuligheter

Et annet tema som minoritetsungdommene snakket om og belyste gjennom intervjuene er deres muligheter til politisk deltakelse. Ungdommenes refleksjoner rundt deres deltagelsesmuligheter fremstiller deres opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten. Det er spesielt Sana, Noah og Asim som reflekterer over dette fenomenet i dybden. De uttrykker alle sammen at de synes ungdommer har flere muligheter til å delta i politikk og politiske saker, men Asim peker likevel på deltagelsesmulighetene som meningsløse og har med det en negativ opplevelse knyttet til den politiske offentligheten. Asim går spesielt inn på betydningen av deltagelsesmulighetene, og uttrykker:

Det finnes muligheter for ungdommer, men jeg tenker at uansett hvor mange muligheter ungdommer har så er dette bare ”show-off”. Ungdommer oppnår ikke noe av å gjøre disse tingene fordi jeg føler at ungdom ikke blir tatt seriøse. Det har ikke så mye effekt fordi jeg føler ungdommer ikke blir hørt. Jeg føler ikke at det er så veldig mye som kan endres spesielt hvis man er ungdom. Det er vanskelig, og det er en av grunnene til at jeg ikke føler meg en del av politikken fordi jeg føler hvis jeg er med så har det ingen betydning uansett. Så selv om staten og andre ønsker mer deltagelse fra oss ungdom så føler jeg meg ikke en som har makten til å kunne forandre noe. (Asim)

Asim mener at deltagelsesmulighetene er ubrukelige for ungdommer fordi han personlig opplever å ikke ha politisk makt eller innflytelse til å oppnå det han som en ungdom har et ønske om å forandre i et politisk samfunnsfellesskap. Han ser på ungdommenes deltagelsesmuligheter som ubetydelige, og opplever av den grunn å ha en svekket posisjon i den politiske offentligheten som en ungdom. Til forskjell fra Asim har Sana en positiv holdning til de politiske deltagelsesmulighetene ettersom hun opplever å ha store sjanser til å oppnå økt politisk makt og innflytelse, spesielt gjennom de formelle deltagelsesmulighetene. Hun uttrykker:

Absolutt. De gir veldig mange muligheter gjennom at man er med i for eksempel ungdomsråd og arrangementer som på en måte kan få ungdommer med på politikken. Jeg tror at staten selv ønsker at vi skal være med i dette her. Det er derfor de arrangerer sånne ting. Jeg selv blir engasjert når jeg hører at staten vil at jeg skal engasjere meg. Jeg tenker at hvis man på en måte er med i et politisk ungdomsparti, får man muligheten til å på en måte ha en rolle i den og gå videre til Stortinget. Da har du som en ungdom fått muligheten til å komme til Stortinget bare for å ha vært engasjert. Så det er det jeg tenker er nyttig i å være med i sånne politiske ungdomspartier fordi man på en måte kan utvikle sin mening gjennom på en måte å havne i høyere stillinger. Jeg ble selv engasjert i politikk på grunn av at jeg følte at jeg fikk muligheten til å på en måte gå opp i hierarkiet. (Sana)

Sana viser til et bredt spekter av politiske deltagemuligheter, og opplever at ungdommer kan benytte disse for å vise sin politisk engasjement. Hun peker blant annet på ungdomsråd og ungdomspartier, men også andre politiske arrangementer som blir arrangert for å inkludere ungdommer i politikk. Slik det kommer frem gjennom hennes uttrykkelser er det de formelle politiske deltagemulighetene som er i fokus. Mens Sana reflekterer rundt de mulighetene ungdommer har gjennom formell politisk deltagelse, går Noah inn på en mer generell mening om deltagemulighetene. Han sier følgende om ungdommenes politiske deltagemuligheter:

Ja, man må jo engasjere seg litt fordi det er ikke sånn rett foran deg man må jo liksom se litt rundt og faktisk prøve å tjene saker man vil engasjere seg i. Så det er jo mulig å engasjere seg, men det er litt jevnt for ungdommer. Man må liksom være aktiv og se etter ting. Jeg har blant annet skrevet en artikkel også har jeg gjort noen ting basert på den artikkelen, men i min opplevelse så var det veldig enkelt. Det var ikke så mange hindringer. (Noah)

Noah mener også at det finnes muligheter for ungdommer til å delta i politiske saker, men at ungdommene selv må engasjere seg for å kunne ta i bruk disse mulighetene. Dette kan forstås som at Noah opplever at det ikke er noen begrensninger til å delta i politiske aktiviteter, men at ungdommenes politisk aktivisme avhenger av graden av deres politisk- interesse, deltagelse og engasjement.

Sana, Noah og Asim er i stor grad enige i at de som ungdommer har tilgang til mange muligheter for å delta i politikk og engasjere seg politisk. Det er likevel Sana som viser mer kjennskap til og kunnskap om politiske deltagelsesmuligheter enn både Noah og Asim. Sanas henvisning til formelle politiske deltagelsesmuligheter viser at hun er en politisk deltagende aktør som er aktiv og engasjert i formelle politiske prosesser. Sana peker blant annet på politiske ungdomspartier, og uttrykker at disse gir tilgang til høyere posisjoner. Det virker nærliggende å anta at Sana har en opplevelse av at ungdomspartier gir mer makt og innflytelse til ungdommer i den politiske offentligheten, noe som forklarer hennes opplevelse av inkludering i politikken. Noah på sin side understreker at det er ungdommene som har valget og makten til å bli inkludert i politikk fordi det er dem selv som må ta det første steget og engasjere seg. Når han sier at ”det er litt jevnt for ungdommer” kan dette tolkes dithen at han henviser til at ungdommenes egen politisk aktivisme, men også foreldrenes støtte, er to avgjørende faktorer for om ungdom blir politisk integrert eller ekskludert. Dette er fordi han selv mener han er en del av politikk fordi han er politisk interessert og engasjert, og blir oppmuntret til politisk deltagelse spesielt av sin mor.

Asim omtaler ungdoms deltagelsesmuligheter, men plasserer disse i en negativ kontekst. Til tross for at Asim til en viss grad viser forståelse for og kjennskap til deltagelsesmuligheter, opplever han at han mangler evnen og makten til å ha innflytelse på relevante politiske arenaer, og gir dette som en forklaring på hans opplevelse av politisk eksklusjon. Dette står i kontrast til utsagnet til Noah ovenfor som mente at ungdommer selv har makten til politisk innflytelse. Asim forklarer politisk deltagelse som det han kaller for ”show-off”. Hans forklaring kan tolkes på to måter. Det kan enten forstås som at Asim mener at ungdommer er uvitende om hensikten med deres politisk deltagelse, eller at deltagelsesmulighetene er blitt gitt til ungdom uten virkning, og kun for å fremstå som inkluderende. I motsetning til Asim gir Amira inntrykk av manglende refleksjon over ungdoms deltagelsesmuligheter ettersom hun besvarte spørsmålet veldig kort. Ved et oppfølgingsspørsmål uttrykket hun ”man kan melde seg på veldig mange partier, og du kan melde deg på det partiet du vil, så jeg føler det er derfor” (Amira). Dette kan forstås som at Amira mangler kunnskap om politikk og former for politisk deltagelse ettersom hun gir mindre reflekterende svar. Dette kan igjen skyldes manglende deltagelse i og erfaring fra politisk arena.

4.3 Påvirkningsmuligheter

Et tredje tema som ble løftet frem gjennom intervjuene er ungdommenes påvirkningsmuligheter. I intervjuet fremhevet minoritetselevne beskrivelser som forklarer og er knyttet til deres opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten. De som opplever inkludering i den politiske offentligheten opplever også at de har sjanser og muligheter til å bidra til påvirkning i politikken. Den som opplever eksklusjon og marginalisering uttrykker å ikke ha makten eller innflytelsen til å påvirke politikken. Sana forteller for eksempel:

Jeg er jo en del av elevrådet og det er fordi jeg synes det er så gøy å kunne påvirke noe, og jeg føler jo at skolen gir mange muligheter til å faktisk kunne påvirke. Så jeg synes det er veldig gøy å kunne påvirke, men du vet når det gjelder såne store politiske saker så er det veldig vanskelig å gjøre en påvirkning. Jeg har jo blant annet vært med på ungdommenes bystyremøte, og der har vi på en måte tatt frem sånn fem saker vi ønsker å ta opp og sende til bystyre, men liksom når jeg ser tilbake til de årene, til det folk har stemt på så synes jeg ikke det er mye de har fått til. Så etter min erfaring, etter hva jeg har sett, så vil staten på en måte få et innblikk av skolen, eller staten de vil få innblikk av hva vi vil, men det er ikke alltid vi får det. Men jeg synes det er gøy å være med på noe og kunne klare å påvirke noe man faktisk brenner for. (Sana)

Sana er en person som investerer mye tid i politikk. Hun er veldig opptatt av å bidra til å påvirke ulike politiske saker. I sitatet ovenfor vektlegger Sana sine påvirkningsmuligheter i både skolearenaen i rollen som nestleder i elevrådet, men også i den politiske arenaen som en del av Ungdommens bystyremøte. Hun prioriterer og verdsetter egen rolle som nestleder i elevrådet høyere enn rollen i Ungdommenes bystyremøte fordi hun opplever at det er bedre påvirkningsmuligheter i skolearenaen enn den offentlige politiske arenaen. Likevel satser hun på mer deltagelse i den offentlige politiske arenaen ved å fortsette med sine politiske bidrag og deltagelse. Dette kan tolkes som at hun mener at ungdommer bør kjempe for sine politiske rettigheter fordi de etter hvert, med pågående politisk engasjement, vil stille sterkere i den formelle politikken. Hun mener at de vil oppnå en sterkere posisjon til å kunne påvirke og få gjennomslag for de fleste av sine ideer. Sana reflekterer av den grunn også over hvorfor det er viktig at ungdommer inkluderes og bidrar med deltagelse i den formelle og offentlige politiske arenaen ved å påpeke viktigheten av ungdommenes stemmerett:

Det (stemmerett) er viktig for at vi skal se hvor vi ungdommer ligger i politikken. At vi på en måte føler det engasjementet som kan følge oss videre i fremtiden fordi jeg vet ikke, men jeg føler at hvis man ikke er engasjert fra den unge alderen så blir man liksom heller ikke engasjert når man blir voksen. Så jeg synes det er veldig viktig at alle sammen på en måte får et inntrykk av hva slags politikk vi driver med, at vi har muligheten til at alle sammen kan være med i dette her og påvirke. At alle sammen er inkludert fordi hvis ungdommer ikke kan være med da føles det som om vi på en måte bare dekker, at vi ungdommer får ikke være med i politikken, det er ikke liksom våres greie. Da føler vi på en måte at vi ikke blir hørt, men akkurat nå føler jeg at jeg blir hørt, så jeg føler meg sterkere. (Sana)

Sana fremhever herved viktigheten av å gi ungdommer muligheten til å bli inkludert i politikk i ungdomsårene, og ikke forvente at de skal delta i og påvirke viktige politiske beslutninger først når de er voksne. For å tildele ungdommer en sterkere politisk posisjon og muligheten til makt og innflytelse oppleves det som viktig for Sana å regne ungdommer som en del av den formelle politiske arenaen. Hun sier at muligheten til stemmegivning er en måte å hjelpe ungdommer til å bevege seg innover mot og inkluderes i den politiske offentligheten. Siden hun selv er opptatt av formell politisk deltagelse, ser hun viktigheten og verdien av å posisjonere ungdommene i den formelle arenaen. Sana mener stemmerett er et inkluderende tiltak som øker ungdommenes påvirkningsmuligheter og unngår fremtidig eksklusjon og distansering fra politikk blant ungdommer. Betydningen av ungdommers politisk deltagelse og påvirkningsrolle er noe Noah også kommenterer på. Han sier:

Jeg føler at folk egentlig hører mer på ungdommer nå enn før og det er bra fordi jeg tror at folk har forstått at ungdommer er jo fremtiden, så vi må jo gi ungdommer sjanser til å snakke ikke sant fordi vi er vår fremtids ledere. Så det er enklere nå enn før, men det er ikke like enkelt som en voksen og det er jo forståelig, men jeg føler ungdommer har en sjanse. De kan jo bruke media og spre informasjon, de kan starte demonstrasjoner, de kan lage kampanjer for underskrift, de kan sende innlegg til politikere, de kan møte politikere. Så det er ikke vanskelig, men det er vanskeligere for ungdommer enn voksne som er ansvarlige. (Noah)

Noah kommenterer her at ungdommer er fremtidens politiske samfunnsaktører som i de senere årene har oppnådd høyere grad av makt og innflytelse til påvirkning i politikken. Han

sier seg enig med Sana om at ungdommer bør bli verdsatt og ha en betydningsfull posisjon i den politiske offentligheten. Han gir ungdommer som en gruppe en høyere posisjon enn tidligere perioder ved å påpeke at ungdommene har bedre og høyere sjanser til politisk påvirkning i dagens politisk felt. Videre sidestiller han ungdommene med voksne, og sammenligner i hvilken grad dagens ungdommer har rett til medbestemmelse og medvirkning i det politiske samfunnsfellesskapet. Med utgangspunktet i dette utdyper han videre:

Det er hardere å drive gjennom fordi du blir sett på som en litt mer naiv fordi du ikke vet så mye i den ekte verden som man blir fortalt veldig mye om både av foreldre og lærere og andre politikere ikke sant. At man ikke er moden nok til å snakke om temaer som er ekte. Når vi snakker om abort for eksempel så mener veldig mange at ungdommer ikke skal ha en mening fordi de ikke er gammel nok til å ha den sjansen eller muligheten ikke sant. Så jeg mener jo at ungdommer blir sett på som mindre modne og de vet ikke så mye om ekte verden så da blir de naturligvis mindre prioritert i samtaler. (Noah)

Noah graderer på denne måten ungdommer i et hierarki og plasserer ungdommene under voksne med tanke på makt og innflytelse i politikken. Politikk er et bredt og komplekst felt som omhandler mange politiske temaer og saker. Noen av disse sakene er ungdommene ifølge Noah uegnet til å delta i og påvirke på grunn av aldersgruppen. Noah henviser med det til en type politisk utenforskap ved å påpeke at ungdommer ikke har lik grad av makt og innflytelse som voksne i politikken. Selv om både Sana og Noah viser til enkelte fenomener som beskriver ungdommens utenforskap, gir begge informantene uttrykk for og understreker at det for deres del finnes andre metoder og fremgangsmåter som de kan ta i bruk for å påvirke politikken. Forskjellen er at Noah i større grad retter fokuset mot uformelle politiske aktiviteter, mens Sana er en ungdom som er mer engasjert og tiltrukket mot formelle politiske aktiviteter for å påvirke.

Sana, Noah og Amira er tre av informantene som var positive til medlemskap i et ungdomsparti. Sana er, som allerede nevnt, medlem i et ungdomsparti per dags dato. Noah og Amira gir uttrykk for at de kan tenke seg å bli medlem i et ungdomsparti dersom det oppstår et påvirkningsbehov og ønske om det i fremtiden. Det var spesielt Noah som var mest positiv til og bekreftende mot denne tanken. Asim, som har negative opplevelser relatert til den politiske offentligheten, har lite tro på politikk og muligheten til å påvirke. Asim er derfor den

eneste informanten som var avvisende mot ungdomspartier ved å belyse sine påvirkningsmuligheter. Han sier:

Jeg tenker at dette ikke har noe å si fordi jeg tenker ungdommer ikke får være med på å påvirke så veldig mye. De blir bare oppfordret til å gjøre det for å vise at ungdom også er aktive og at de blir inkludert, men egentlig så vil jeg si at når det kommer til makt så har vi ungdommer lite makt i forhold til andre for eksempel politikere. Jeg føler ungdommer blir medlem for å fremme enkelte ideer og ønsker, men at ikke alt kommer igjennom. Det er bare noen forslag og de øverste, altså de med makt, det er bare de som bestemmer hva av ting de vil gjøre noe med og det er ikke alltid det ungdommer kjemper for blir gjort noe med. Så ja, egentlig så er det meningsløst tenker jeg. (Asim)

Siden Asim opplever politisk utenforskap mener han at han mangler makten og innflytelsen til påvirkning i den politiske offentligheten. Han uttrykker, i likhet med Noah, at ungdommer er posisjonert lavere i politikken i forhold til andre aktører. Mens Noah generelt påpekte voksenpersoner, peker Asim direkte på politikere. I likhet med Sana fremhever også Asim at ikke alle ungdommers ønsker og ideer blir hørt. Sana refererte spesielt til den offentlige og formelle politikken, mens Asim påpeker at dette gjelder både formell og uformell politisk deltagelse. Hovedårsaken til at Asim distanserer seg fra både formelle og uformelle politiske aktiviteter, og deriblant avviser medlemskap i et ungdomsparti, er manglende påvirkningseffekt. Han opplever politisk eksklusjon og marginalisering fordi han mener han ikke har makten til å bidra til og oppnå påvirkning i den politiske offentligheten.

4.4 Betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn

Et fjerde tema som ble belyst gjennom intervjuene, som er relevant for informantenes integreringsopplevelse, er betydningen av elevenes minoritetsbakgrunn. Minoritetsbakgrunn blir i mange tilfeller satt i et negativt lys, og man kan derfor primært tenke at denne faktoren fører frem til en opplevelse av eksklusjon og marginalisering. Sana og Noah er, som allerede nevnt, to av informantene som opplever tilgangen til og tilstedeværelsen i den politiske offentligheten som inkluderende og tilhørende. Begge informantene fremstiller likevel minoritetsbakgrunn som en faktor som utgjør en utfordring for politisk deltagelse, spesielt på

sosiale medier. Til tross for at både Sana og Noah opplever enkelte utfordringer ved politisk deltagelse på grunn av deres minoritetsbakgrunn har de funnet frem til alternative måter å delta politisk på. Dette kan vi si gir en forklaring på opprettholdelse av deres opplevelse av å være inkludert i den politiske offentligheten. Sana uttrykker:

Sosiale medier for meg; jeg har det bare for politikk. Bare for å fremme mine meninger egentlig. Det eneste jeg legger ut på Instagram det er liksom bare mine politiske meninger eller hva jeg synes generelt om forskjellige saker. Facebook; tenk at jeg også har laget en fake Facebook bruker bare for å diskutere politikk fordi jeg har merket at hvis jeg kommer med min personlige Facebook bruker hvor jeg har et bilde av meg, da begynner folk å angripe personlig hvis jeg sier noe om politikk på grunn av min etniske og religiøse bakgrunn, derfor måtte jeg lage en fake Facebook bruker med en guttenavn og med ingen bilde for at jeg skal kunne klare å diskutere uten å på en slags måte bli diskriminert. Så jeg har en hel Facebook profil bare for å diskutere politikk. (Sana)

Siden Sana er en politisk engasjert og deltagende ungdom utgjør sosiale medier en viktig del av den politiske hverdagen hennes. I hennes tilfelle brukes sosiale medier primært til deltagelse i ulike politiske aktiviteter, og i mindre grad til personlig bruk. Hennes etniske og religiøse bakgrunn utgjør dessuten en hinder for hennes deltagelse i politiske aktiviteter online. Det kommer tydelig frem at hun i frykt for motstand og diskriminering unngår å bruke sin ordinære Facebook profil i en politisk sammenheng. Et interessant fenomen som Sana her trekker frem er betydningen av kjønn. Det virker nærliggende å tro at Sana oppfatter deltakelse i politiske aktiviteter som en lettere oppgave for gutter å bedrive enn jenter ettersom hun velger å opprette en gutteprofil for å forsvare seg selv mot fremtidig hat og diskriminering på online politisk arena. Sanas oppfatning og forståelse av at gutter har det enklere i den politiske offentligheten avkrefte av utsagnet til Noah. Han forteller om sine utfordringer knyttet til hans engasjement i kommentarfelter på Facebook. Noah uttrykker:

Jeg leser gjennom, men jeg pleier ikke å kommentere fordi jeg føler at ofte under for eksempel innlegget til VG eller NRK er det veldig mange norske nordmenn som er veldig engasjert i kommentarfeltet. Og ofte ser jeg ganske hatefulle eller skarpe ytringer som er littegran på kanten og da tenker jeg at det er ikke noe vits at jeg sier

noe en gang fordi, ja det er ikke noe vits. Men jeg tenker jo på at hva er det personen her sier ikke sant, men jeg pleier ikke å skrive tilbake, nei. (Noah)

Noah bekrefter herved at også han opplever utfordringer på den politiske arenaen online ved å indirekte peke på sin minoritetsbakgrunn. Han modererer dermed Sanas utsagn ved å peke på at utfordringer oppstår individuelt, og at alle, uavhengig av kjønn, kan oppleve visse utfordringer i den politiske offentligheten. Han påpeker at kjønn ikke har noe betydning for graden av vanskelighet i den politiske offentligheten. Til tross for slike opplevelser og erfaringer uttrykker Noah et ønske om å engasjere seg i politiske saker som er av hans interesse, men mener samtidig at Facebook ikke er en trygg arena for å engasjere seg politisk. Han sier:

Jeg bruker ikke så mye Facebook, men det er mer Tiktok og Instagram føler jeg. Det er der jeg engasjerer meg mest fordi jeg føler det er litt mer trygt enn Facebook. Jeg pleier ikke å engasjere meg i sånn dere Facebook greier hvor det er veldig mange nordmenn fordi jeg tørr ikke for å være helt ærlig, men hvis det er Tiktok, det er nesten bare ungdommer der ikke sant, så det er litt mer rolig og man kan si hva man vil, og da sier jeg egentlig hva jeg vil. (Noah)

Trygghet utgjør en av de viktigste faktorene for både Sanas og Noahs politisk deltakelse. Begge informantene foretrekker trygge deltagelsesrammer for å kunne engasjere seg politisk. I motsetning til Sana, som opprettet en falsk Facebook profil med guttenavn for å trygt oppholde seg på denne plattformen og fortsette å delta i politiske diskusjoner og debatter, velger Noah alternative plattformer for å delta politisk som for eksempel Tiktok og Instagram. Et overraskende funn er at minoritetsbakgrunn kun ser ut til å være et problem blant voksne nordmenn, og ikke blant ungdommer som befinner seg i samme aldersgruppe. Noah henviser i sitatet ovenfor til at han opplever å være mer trygg i interaksjon med ungdommer enn voksenpersoner. Dette er noe Sana også gir uttrykk for. Hun sier:

Jeg mener det (politiske diskusjoner på Facebook) er veldig nyttig. Det er slik at man ser veldig mange forskjellige folk som faktisk er interessert i det samme. Jeg følger for eksempel en side på Facebook som politisk er rettet mot ungdom, og da diskuterer vi masse forskjellig og det er fint fordi den er veldig på en slags måte formell og full av respekt, og det er respektfulle kommentarer og sånt. Så det er enklere å kunne

diskutere der enn å kunne diskutere på en fritt side eller et innlegg da som på en måte er offentlig. (Sana)

Sana kommenterer her at hun opplever å være trygg i interaksjon med ungdommer. Det er nettopp derfor hun foretrekker å engasjere seg politisk på arenaer hvor det kun befinner seg ungdommer, heller enn på arenaer som er offentlige og som øvrige voksenpersoner har tilgang til. Både Sana og Noah uttrykker dermed at de i større grad opplever å være trygg blant jevnaldrende, og trives bedre i interaksjon med ungdommer. Dette kan forstås som at det både inkluderer minoritetsungdom og majoritetsungdom. Alt i alt fremhever informantenes utsagn at trygge politiske arenaer fremstår som integrerings- og inkluderingsfremmende. Sana og Noah er de eneste informantene som trekker frem minoritetsbakgrunn som en utfordring for egen politisk deltagelse på sosiale medier. Asim og Amira snakket ikke om denne faktoren i intervjuet. Dette kan skyldes manglende erfaring fra den politiske offentligheten på grunn av manglende deltagelse i politiske aktiviteter.

4.5 Politisk sosialisering

Et femte tema som informantene snakket om i intervjuene er i hvilken grad de er politisk sosialisert. Politisk sosialisering viser seg å utgjøre en faktor som spiller en stor rolle for ungdommenes politisk deltagelse og har innflytelse på minoritetsungdommenes opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten. Alle informantenes integreringsopplevelse viser å ha en tilknytning til i hvilken grad de erfarer politiske samtaler og engasjement hjemme og på denne måten lærer å fungere i et politisk samfunn. De som i større grad sosialiserer politisk opplever i høyere grad en tilknytning til den politiske offentligheten. De som i mindre grad sosialiserer politisk, distanserer seg fra og har svakere tilknytning til den politiske offentligheten.

Sana er politisk sosialisert fordi hun er representert og deltar i offentlige, formelle og uformelle politiske aktiviteter, men også fordi hun erfarer politiske diskusjoner hjemme. Hun fremhever viktigheten av politiske diskusjoner ved å fremstille eget nyhetsforbruk. Hun sier: ”Det (nyheter) ser jeg veldig mye. Jeg synes det er interessant å bare høre om det og kunne klare å diskutere siden jeg har kunnskap om det også. Det er jo det, men det er bare fra pappa” (Sana). Sana uttrykker at hun har arvet nyhetsforbruket fra sin far selv om han, i motsetning til Sana, er orientert mot utenlandske nyheter. Til tross for interesse i ulike typer nyheter

uttrykker hun følgende på spørsmålet om de har samtaler eller diskusjoner om politikk og politiske saker hjemme:

Ja, i stor grad. Det har vi fordi storebroren min er også engasjert i dette så det er på en måte veldig enkelt å kunne diskutere en sak, men igjen pappa og broren min de er på en måte engasjert i internasjonal politikk mens jeg er interessert i norsk politikk, og det gjør jo liksom at jeg begynner på en måte å lese litt om internasjonal politikk bare for å på en måte være med i diskusjonen når jeg ikke vet så mye om det. (Sana)

Sana kommenterer her at hun diskuterer politikk med enkelte familiemedlemmer, men at hun må forholde seg til og være oppdatert om både norsk politikk og internasjonal politikk. Den førstnevnte er viktig for henne på grunn av sin personlige politisk deltagelse og interaksjon i den offentlige og formelle politiske arenaen. Den sistnevnte har hun et større behov å være oppdatert om for å kunne sosialisere politisk med familien som i større grad er orientert mot internasjonal politikk. Hun forteller videre om familiens forhold til og oppfatning om norsk politikk ved å uttrykke:

De (familien) bare snakker om norsk politikk men så kommer jeg bare å forklarer dem mer riktig norsk politikk fordi jeg tror de misforstår norsk politikk. De føler at Norge liksom er i mot dem og det er derfor de ikke har en plass i den norske politikken. (Sana)

Sana fremhever her hvordan hennes familiemedlemmer ser på norsk politikk fra et negativt perspektiv og dermed distanserer seg fra den norske politiske arenaen. Det fremkommer gjennom uttrykkelsen til Sana at hennes familie opplever tilhørigheten til den politiske offentligheten som ekskluderende og marginaliserende. Det som er interessant er at selv om hennes familiemedlemmer sitter med en opplevelse av utenforskap relatert til norsk politikk, har dette i mindre grad påvirket Sana som selv er engasjert og opplever inkludering i politikken. Det kan tolkes som at hennes positive og inkluderende opplevelse kommer tydeligere frem gjennom hennes utprøvelse om å motivere og engasjere sine familiemedlemmer til å se det positive i norsk politikk. Noah pleier også, i likhet med Sana, å diskutere politikk med familien. For hans del er foreldrene positive i møte med norsk politikk. Foreldrene har rollen som politiske støttespillere som hjelper Noah på vei mot en økt inkluderende opplevelse i den politiske offentligheten. Han sier:

Jeg snakker med foreldrene mine ganske ofte om ting jeg bryr meg om, og jeg bryr meg veldig mye om politikk så vi har samtaler på kvelden kanskje eller før vi sover om enkelte saker, og da er vi i en samtale. Vi engasjerer oss da i samtalen, men da må jeg komme med det først da, så dem sier liksom ”ta det opp”. (Noah)

Selv om foreldrene til Noah selv ikke er politisk engasjerte, pleier Noah å ha politiske diskusjoner med sine foreldre. Det kommer tydelig frem at Noah i stor grad er opptatt av å snakke om politikk, og nettopp derfor har en positiv holdning til den politiske offentligheten og ser viktigheten av å engasjere seg politisk. Amira på den andre siden pleier sjeldent å diskutere politikk hjemme. Hun besvarer følgende om de har politiske diskusjoner hjemme: ”Ikke så ofte, men kanskje noen temaer noen ganger når det dukker opp på tv og sånt” (Amira). Lavere grad av politisk sosialisering både i den offentlige, men også i den private sfæren, er forklarende for hennes svake tilknytning til den politiske offentligheten. Noe av det samme gjelder også for Asim, som har like erfaringer som Amira hjemmefra. Han uttrykker følgende om familien har politiske diskusjoner hjemme:

Nei, ikke så veldig mye. Det er bare noen ganger at foreldrene og søsknene mine pleier å snakke om noen saker. Jeg er sjeldent med i disse diskusjonene. De pleier bare å snakke om hendelser som har skjedd i hjemlandet og Norge, men hvis du tenker sånn ordentlige politiske diskusjoner, så nei. (Asim)

Det kommer tydelig frem gjennom utsagnene til informantene ovenfor at politisk integrerte og inkluderte informanter i større grad sosialiserer politisk og er engasjerte i politiske diskusjoner enn informanter som opplever politisk utenforskap. Sana og Noah pleier i større grad å sosialisere politisk med familien, og opplever av den grunn å ha en sterkere tilknytning til den politiske offentligheten. Amira og Asim pleier svært sjeldent å snakke om eller ha politiske diskusjoner hjemme, og har derfor en svakere tilknytning til den politiske offentligheten. Funnene ovenfor belyser dermed at graden av politisk sosialisering har sammenheng med og påvirker informantens opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten.

4.6 Forventinger

Et siste relevant fenomen som ble løftet frem av informantene er et ønske eller forventning rettet mot dem om politisk deltagelse og engasjement. Foreldrenes ønske eller forventning til

ungdommene om å være politisk aktive ser i stor grad ut til å ha påvirkning på deres fremtidige politisk deltagelse og tilhørighet. Med unntak av Sana, er den personlige støtten og motivasjonen hjemmefra med på å påvirke minoritetsungdommenes deltagelse og inkludering i den offentlige politiske sfæren. Til tross for at Sana er den mest engasjerte og interesserte informanten i denne studien, har hun relativt begrenset og umotiverende støtte hjemmefra. Hun forteller om familiens forventning og ønske om hennes engasjement i politikk som følgende:

De har ingen forventninger. De tenker heller at fordi jeg er en jente, FORDI JEG ER EN JENTE, og jeg er svak eller at kvinner ikke har så sterke meninger og at de ikke kan påvirke noe uansett så tenker de at det er veldig rart at jeg som en jente er politisk engasjert. Så jeg er politisk engasjert fordi jeg selv er interessert i det. (Sana)

Sana kommenterer her hvordan familien hennes vektlegger at kjønn er en avgjørende faktor for å kunne påvirke politiske prosesser i et politisk samfunnsfellesskap. Sana frarådes til å delta i politiske aktiviteter fordi det konkretiseres at hun som en jente er maktesløst til å bidra til en forandring i det politiske samfunnsfellesskapet. Den kulturelle tankegangen til familien utgjør dermed en hindring for Sanas politiske deltagelse som i verste fall kan svekke hennes fremtidige motivasjon, tilknytning og tilhørighet til den politiske offentligheten. Til tross for manglende støtte og motivasjon hjemmefra, er det overraskende at Sana per dags dato er politisk deltagende og opplever å være politisk inkludert og integrert. I motsetning til Sana, som i stor grad mangler emosjonell og instrumentell støtte hjemmefra, har Noah tilgang til både emosjonell og instrumentell støtte fra sine foreldre. Det er nettopp derfor foreldrene både ønsker og forventer at Noah skal være politisk engasjert. Han uttrykker:

De forventer at jeg er det (politisk engasjert) siden jeg er interessert i det, men de sender meg enkelte muligheter da som for eksempel hvis det er et program som søker etter unge gutter som trenger medlemskap til en klubb eller noe som er politisk, da sender de meg linken og de vil at jeg skal engasjere meg, men det er egentlig mer for at jeg er interessert i det allerede. Jeg tror egentlig ikke at foreldrene har en forventning at unge skal være engasjerte. Jeg tror mest det kommer av seg selv. Ungdommer må først engasjere seg også blir det forventet. Jeg føler at hvis en ungdom vil være aktiv så må han eller hun gjøre det selv fordi det er litt vanskelig å forvente noe sånt fra noen fordi jeg tror politikerne er noen som påvirker deg spesielt.

Så jeg tror at foreldre burde ikke ha en så stor rolle. De burde engasjere til politisk tenkning og at man åpner nye ideer. Det er jo viktig, men jeg tror at man må kunne finne sin egen stemme først. (Noah)

Noah uttaler at foreldrene innehar store forventninger knyttet til hans politisk deltagelse siden han selv personlig er interessert i dette feltet. Han tydeliggjør i tillegg at foreldrene oppfordrer Noah til å melde seg på og delta i politiskrelaterte programmer og arrangementer som de får kjennskap til, og på denne måten bidrar til hans politisk inkludering. I sine refleksjoner omkring forventninger om politisk deltagelse formidler Noah at forventninger knyttet til en politisk aktør oppstår først når aktøren selv blir engasjert i den politiske offentligheten. Han legger med det vekt på og prioriterer individets personlige preferanser. Selv om individsperspektivet er sentralt i Noahs uttalelser, ser dette ikke ut til å stemme i Sana's tilfelle. Sana er i høyere grad engasjert og inkludert i den politiske offentligheten, men hun blir dessuten ikke oppmuntret eller støttet for sin deltagelse i politisk offentlighet av sine familiemedlemmer. Hun deltar og engasjerer seg i politiske saker basert på egen vilje og interesse.

Amira er, som nevnt tidligere, uinteressert og uengasjert i politikk. Med tanke på dette kan en tenke seg at det er få forventninger til og ønske om at hun i større grad skal bli en del av den politiske offentligheten og engasjere seg i høyere grad. Hun sier følgende om foreldrenes forventning til henne: ”Jeg vet ikke helt egentlig. De forventer jo at jeg er med og gir min stemme, men ikke sånn noe mer enn det” (Amira). Foreldrene til Amira tillegger ikke noen spesielle eller spesifikke krav for hennes politiske deltagelse, utenom formidling av egne meninger og synspunkter relatert til enkelt saker. Det kan være flere årsaker til det, men det politiske miljøet hjemme kan være en av forklaringene.

Til sammenligning, har heller ikke Asim noen forventninger knyttet til seg relatert til sin politisk deltagelse. Han sier: ”de (familien) har aldri bedt meg om å gjøre det (delta i politiske aktiviteter). De har aldri anbefalt. Vi har egentlig aldri snakket om det” (Asim). Foreldrene til Asim virker uinteresserte i hans deltagelse i politikk og av den grunn oppfordrer han ikke til økt politisk engasjement og deltagelse. Asim begrunner familiens manglende forventninger som følgende:

Det må nok være at de ikke bryr seg eller er interesserte i norsk politikk, så derfor har de ingen ønske om at jeg skal engasjere meg, men det jeg tror er at de tenker som meg, liksom av det jeg har hørt fra dem. De mener også at det er vanskelig å forandre ting i denne verden, at verden er urettferdig, så jeg tror at de tenker også at det vil ikke skje noe hvis man uansett er med i politikk og ønsker å forandre noe. (Asim)

Asim kommenterer her at familiens egen politisk bakgrunn, erfaringer og holdninger er forklarende faktorer til deres manglende forventning til Asims politisk deltagelse. Dette bekrefter at Asim i høyere grad er påvirket av sine familiemedlemmers holdninger til politikk. Det er svært bekymringsfullt at elever som Asim distanserer seg fra den politiske offentligheten, og har en fraværende tilhørighetsopplevelse. Dette er uforenlig med samfunnsfagets mål som sikter på å danne demokratiske og politiske medborgere. Familiens negative eller nøytrale holdning til politikk og manglende politisk støtte bidrar til elevers politisk utenforskap noe som er uønsket av både (samfunnsfags)lærere og politikere. I det følgende kapitlet skal jeg komme nærmere inn på diskusjonen om elevenes integrering og tilhørighet til den politiske offentligheten. Jeg skal diskutere noen av de mest relevante og viktigste funnene i lys av de teoretiske perspektivene og tidligere forskning. I tillegg vil jeg trekke inn viktigheten av samfunnsfagets rolle.

Kapittel 5: Minoritetslevers erfaringer med tilhørighet til den politiske offentligheten

Formålet med dette prosjektet var å undersøke hvordan minoritetsungdom opplever å være integrert i den politiske offentligheten. I dette kapittelet besvarer jeg problemstillingen ved å diskutere funnene fra undersøkelsen. I analysen av datamaterialet utledet jeg seks kategorier, som kan forstås som funn. Disse er; politisk integrasjon, deltagelsesmuligheter, påvirkningsmuligheter, betydningen av elevenes rolle som politiske aktører med minoritetsbakgrunn, politisk sosialisering og forventninger. I dette kapitlet skal jeg diskutere disse i lys av teori og tidligere forskning. Alle informantenes opplevelse av tilhørighet til den politiske offentligheten vil fremstilles med utgangspunktet i de to kjente integreringsformene; inkludering (også kalt integrering) og ekskludering (også kalt marginalisering).

5.1 Elevenes opplevelse av integrering i den politiske offentligheten

Elevene i denne studien beskriver både positive og negative opplevelser knyttet til deltagelsen og integreringen i den politiske offentligheten. Analysen av datamaterialet viser at noen av informantene har en sterk tilknytning til politikk og oppfatter den politiske offentligheten som et inkluderende fellesskap. Andre har en svakere tilknytning og tilhørighet til politikk og opplever å være ekskludert fra den politiske offentligheten. I det følgende vil jeg fremstille hver av samfunnsfagselevenes integreringsopplevelser med utgangspunktet i funnene og analysen for å gi en tydeligere bilde av individuelle elevperspektiver og opplevelser av politisk integrering.

Å være politisk integrert bygger på noen spesifikke kriterier. Takle (2014), Martiniello (2005) og Bauböck (2006) fremhever flere viktige dimensjoner av politisk integrering. Disse er ”tilgang til rettigheter og muligheter, identifisering med vertslandet, tilegnelse av demokratiske normer og verdier, og politisk deltakelse, mobilisering og representasjon” (Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12; Takle, 2014, s. 24-34). Flere av disse kriteriene blir også nevnt i læreplanen for samfunnsfag og overordnet del av læreplanverket (Utdanningsdirektoratet, 2020; Kunnskapsdepartementet, 2017). Det er viktig at ungdommene oppfyller alle de overnevnte kriteriene for å kunne si seg politisk integrerte. Studiens funn viser at elevene vanligvis kun refererer til to av de fire dimensjonene ovenfor når de forteller

om sin opplevelse av å være en del av det politiske fellesskapet. Blant disse er tilgangen til rettigheter og muligheter, samt politisk deltakelse, mobilisering og representasjon de viktigste for elevenes opplevelse av politisk integrasjon. Det er kun to av informantene, Sana og Noah, som oppfyller kriteriene i tråd med Takles (2014, s. 11, 20-21) definisjon av politisk integrering. Sana og Noah har ulik grad av politisk engasjement og deltagelse, men begge oppfyller de grunnleggende kriteriene for politisk integrering og dessuten opplever å være inkludert og en del av den politiske offentligheten.

Sana opplever integreringen i den politiske offentligheten som inkluderende fordi hun har høy grad av representasjon og deltagelse i politikk. Hun opplever politisk integrasjon fordi hun tar i bruk de politiske rettighetene og mulighetene hun har tilgang til. Sana er en ”deltakende deltaker” (Janoski & Gran, 2002, s. 39) og en ”aktiv ungdom” (Amnå & Ekman, 2014, s. 261-262). Hun deltar både i formelle og uformelle politiske aktiviteter, og er av den grunn en del av både ”Politikk” og ”politikk” (Skelton, 2010, s. 147; Kahne et al., 2013, s. 420). Det er spesielt på grunn av sin deltagelse i formell politikk at hun i høyere grad opplever å være integrert og inkludert i den politiske offentligheten. Sana uttrykket for eksempel at hun er medlem i et ungdomsparti fordi hun ønsker ”å tilhøre og ha en plass i politikken”. I et annet hovedfunn kom det frem at medlemskap i ungdomsparti gir henne muligheten til ”å gå opp i hierarkiet”. Gjennom deltagelse i ungdomsparti, elevråd og Ungdommens Bystyremøte har Sana oppnådd en sterkere politisk posisjon i den offentlige og formelle politikken. Den sterke politiske posisjonen hennes fører til at hun ikke lenger kategoriseres som en ”ventende individ” (Skelton, 2010, s. 147), men en aktiv politisk aktør som sikter på å oppnå enda en høyere politisk posisjon, nærmere bestemt posisjonen som en politisk representant på Stortinget. Det er nettopp dette som fører til at hun opplever politisk integrering og inkludering.

Noah opplever, i likhet med Sana, integreringen sin i den politiske offentligheten som inkluderende fordi han erfarer å ha en stemme i politikken blant annet på grunn av ”tilgang til rettigheter, muligheter og representasjon” (Takle, 2014, s. 11; Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12) som muliggjør hans politisk aktivisme. Politisk integrering og medborgerskap betinger aktiv politisk deltagelse (Stokke, 2017, s. 8, 10; Takle, 2014, s. 11). Noah er en ”standby ungdom” (Amnå & Ekman, 2014, s. 262) som er svært interessert i politikk og politiske saker, men som har gjennomsnittlig deltagelse i politikken. Hans gjennomsnittlig politisk deltagelse skyldes at han er en ”opportunistisk deltaker” (Janoski &

Gran, 2002, s. 40). Det betyr at Noah prioriterer egne politiske interesser, og deltar i politiske aktiviteter kun når det berører og påvirker hans politiske interesser. I sin uttalelse om politisk tilhørighet og deltakelsesmuligheter viser Noah spesifikt til viktigheten av ”individuell engasjement”, og understreker at ungdommer selv må være politisk aktive for å kunne bli inkludert og oppnå en plass i den politiske offentligheten. Til tross for at Noah har gjennomsnittlig deltagelse, er han likevel en politisk pliktoppfylgende aktør som deltar aktivt i uformelle politiske aktiviteter. Med utgangspunktet i dette oppfyller han forholdsvis kriteriene for politisk- integrering og medborgerskap (Stokke, 2017, s. 8, 10; Takle, 2014, s. 11, 20-21; Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12).

Sloam (2014, s. 664) argumenterer for at dagens ungdommer i større grad beveger seg vekk fra tradisjonell politisk deltagelse, og er mer engasjerte i utradisjonelle politiske aktiviteter. Flere forskere ser på dette som en bekymringsfullt og urovekkende trend fordi de mener at ungdommer på denne måten vil distansere seg fra politikk (Skelton, 2010, s. 146-147; Kahne et al., 2013, s. 420). Noah er i høyere grad aktiv og engasjert i uformelle politiske aktiviteter. Ved refleksjoner rundt ungdommenes påvirkningsmuligheter og sjanser i politikken, nevnte Noah spesielt tilgangen til de uformelle politiske aktivitetene. Etersom Noah er mest aktiv i uformell politikk, befinner han seg innenfor den private og uformelle politiske sfæren, også kjent som ”politikk” (Skelton, 2010, s. 147; Kahne et al., 2013, s. 420). Til tross for dette opplever han politisk inkludering fordi han ”føler at folk hører mer på ungdommer nå enn før”, og at han derfor i rollen som ungdom generelt sett har høyere grad av deltakelsesmuligheter og påvirkningsmuligheter i dagens politisk samfunnsfellesskap. Manglende formell deltagelse trenger sannsynligvis ikke å bety politisk eksklusjon eller at Noah ikke har kunnskap om den formelle politikken. Noah kan forstås som en ”politisk informert medborger” (Sætra & Stray, 2019, s. 24), og har kjennskap til formelle politiske deltakelsesmuligheter ettersom han blant annet er positiv til medlemskap i et ungdomsparti. Det er hans personlige valg og interesse, at han i høyere grad foretrekker å benytte uformelle politiske aktiviteter ved sin politisk deltagelse.

Sana har, som nevnt tidligere, en betydelig balansert deltagelse og er engasjert i både formelle og uformelle politiske aktiviteter. For Sana er det likevel den formelle deltagelsen som gir en opplevelse av inkludering i den politiske offentligheten fordi som analysen viser opplever Sana at det er formell deltagelse som gir henne tilgang til høyere politiske posisjoner, og bedre muligheter til å påvirke politiske prosesser. I sin uttalelse om påvirkningsmuligheter

uttrykket hun eksempelvis at skolen og elevrådet ”gir mange muligheter til å faktisk kunne påvirke”. Hennes politisk inkluderende opplevelse på grunn av formell politisk deltagelse kan ses i sammenheng med argumentet til Skelton (2010, s. 147) som oppfordrer til å inkludere ungdommene i ”Politikk” for at de skal kunne delta i viktige politiske beslutninger og oppleve å være en del av den ordinære politiske offentligheten. Sana er en politisk aktiv medborger som påtar seg ansvar med å delta i og bygge opp det politiske samfunnsfellesskapet. Hun utgjør en ”politisk informert medborger” (Sætra & Stray, 2019, s. 24) som besitter kunnskap om og forståelse for norsk politikk og det politiske systemet. Hovedfunnene viser at Sana erfarer politiske diskusjoner hjemme, men mangler emosjonell og instrumentell støtte og forventninger relatert til politikk hjemmefra. Til tross for manglende politisk støtte handler hun politisk individuelt ved å implementere den tilegnede politiske kunnskapen i samhandling med andre uten å ledes av verken interne eller eksterne politiske aktører. Hun kan derfor kategoriseres som en rasjonelt autonomt og sosialt intelligent medborger som tar bevisste og betydningsfulle politiske valg helt selvstendig (Sætra & Stray, 2019, s. 24).

Sett fra et politisk perspektiv, omhandler integreringsbegrepet om å ha en plass i det politiske fellesskapet. Inkluderingsbegrepet derimot gir personer med minoritetsbakgrunn retten til å være forskjellig i den politiske offentligheten og delta i alle typer politiske aktiviteter uten å bli diskriminert eller forskjellsbehandlet (NOU 2009: 18, s. 16). I analysen viste jeg at selv om både Sana og Noah har en opplevelse av å være politisk integrert og inkludert, så beskriver de en felles utfordring som de håndterer i den politiske offentligheten. Begge elevene nevner at deres minoritetsbakgrunn ofte begrenser deres mulighet til å åpent utføre politiske handlinger på online arena. Til tross for at Sana har en positiv politisk integreringsopplevelse, legger hun ikke skjul på at den etniske og religiøse bakgrunnen utgjør en utfordring for hennes politisk deltagelse. Midtbøen (2016, s. 345, 357) argumenterer for at andregenerasjonen av innvandrere i større grad er i stand til å overkomme hindringer eller barrikader relatert til egen identitet. Dette ser likevel ikke ut til å stemme i Sanas tilfelle ettersom hun er tvunget til å skjule identiteten sin for å trygt kunne gjennomføre enkelte politiske aktiviteter på sosiale medier uten å bli diskriminert.

Noah gir også uttrykk for at minoritetsbakgrunn i enkelte tilfeller utgjør en utfordring for hans politiske engasjement. Et av hovedfunnene viser at foreldrene til Noah har høye forventninger knyttet til hans politisk engasjement og tilbyr sterk emosjonell og instrumentell støtte. De utvikler, tilpasser og selvstendiggjør Noah til å innpasse seg i den politiske offentligheten ved

å blant annet oppfordre ham til å diskutere politiske saker med dem. Dette viser til at den primære og personlige, i tillegg til sekundære og formelle sosialiseringen (Skirbekk & Tjora, 2020; Sølvberg et al., 2018) spiller en betydningsfull rolle for Noahs politisk integrering og bidrar til at han besitter en inkluderende opplevelse knyttet til den politiske offentligheten. Til tross for en positiv politisk integreringsopplevelse uttrykker Noah at han på grunn av minoritetsbakgrunn ikke opplever å være trygg på den sosiale plattformen, Facebook. Han engasjerer seg ikke politisk på Facebook av frykt for hatefulle og diskriminerende kommentarer på grunn av sin bakgrunn. Dette samsvarer med erfaringene til deltakerne i Nadims (2019) studie. Mens Sana håndterer denne utfordringen med å skjule identiteten sin, velger Noah å benytte andre trygge og ungdomsvennlige plattformer enn Facebook for å vise sin politisk engasjement. Dette viser til at begge elevene vektlegger at trygge politiske arenaer er viktige og fremstår som integrering- og inkluderingsfremmende for dem.

Amira er, i følge den teoretiske kategoriseringen fra Amnå og Ekman (2014, s. 274-275), en politisk ”uengasjert” ungdom som har lav politisk interesse og lav deltagelse i politiske aktiviteter. Til tross for dette opplever hun tilhørigheten til den politiske offentligheten som delvis inkluderende. Hun opplever *delvis* politisk integrasjon fordi hun til dels oppfyller kriteriene til politisk integrering. Integreringspolitikken tilrettelegger for at alle samfunnsborgere i Norge har lik tilgang til politiske rettigheter, muligheter, plikter og representasjon (Meld. St. 6, (2012-2013), s. 9). Politisk integrering forutsetter at samfunnsdeltakere tar i bruk disse rettighetene og mulighetene, og er aktive i politiske prosesser (Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12; Takle, 2014, s. 11). Amira anerkjenner at hun har retten og muligheten til politisk deltakelse og representasjon, men hun er dessuten ikke aktiv i politikk. Takle (2014, s. 11) hevder at politisk aktivisme er et av de viktigste kravene til politisk integrering ved å uttrykke at personer med minoritetsbakgrunn må ”selv ta ansvar og være aktive”. Amira er bevisst på at det er hun selv som ikke påtar ansvaret om å være politisk aktiv i den politiske offentligheten. I sin uttalelse angir Amira derfor manglende medlemskap i et ungdomsparti som grunnen til at hun ikke opplever å være *totalt* politisk integrert. Hun aksentuerer på denne måten den formelle politikken, også kjent som ”Politikk” (Skelton, 2010, s. 147; Kahne et al., 2013, s. 420).

Amira kan i tillegg beskrives som en politisk ”ikke-deltakende” ungdom (Janoski & Gran, 2002, s. 40; Stokke, 2017, s. 12-13). Dette er fordi hun er uengasjert i både formelle og uformelle politiske aktiviteter. Hun har et relativt lav og begrenset engasjement i ”politisk-

informasjon og interaksjon aktiviteter”, samt ”offentlig produksjon og kollektive handlinger” (Ekstrøm & Shehata, 2016, s. 744). Selv om Amira svært sjeldent eller aldri bedriver noen av de overnevnte formene for politiske aktiviteter, opplever hun fortsatt delvis politisk inklusjon. Funnene viser at det er hennes positive forventninger og oppfatninger knyttet til ungdoms politisk deltagelse som opprettholder hennes integrerings- og inkluderingsfremmende opplevelse. Amira er en politisk uerfaren aktør, men den politiske offentligheten betraktes likevel som behagelig og ungdomsvennlig for henne ettersom hun erfarer at hun som ungdom har muligheter til deltagelse i politikk ved å blant annet referere til ”innmelding i politiske partier”. For å beregnes som en politisk integrert medborger, er det nødvendig at Amira anvender både politiske rettigheter og politisk deltakelse (Stokke, 2017, s. 4, 8, 10). Det er først når hun påtar et større politisk ansvar og blir aktiv i politikken, at hun vil oppleve fulltallig politisk integrering.

Amira kan videre utpekes som en ”deferential citizen” (Janoski & Gran, 2002, s. 40) basert på hennes opplevelser knyttet til den politiske offentligheten. Til tross for manglende deltagelse og representasjon i den politiske offentligheten, har Amira en positiv holdning til det politiske og demokratiske systemet i Norge. Analysen viser at Amira ikke nevnte en eneste negativ faktor rettet mot det politiske systemet i intervjuet. Når hun beskrev sin opplevelse av politisk tilhørighet, unngikk hun å beskyldte de politiske mulighetsstrukturene for sin manglende fullstendige involvering. Hennes holdninger gir uttrykk for at hun er tilfreds med det politiske systemet i landet. Det å være fornøyd med de politiske organene og måten de styrer landet på, er en av grunnene til hvorfor ”uengasjerte ungdom” (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275) og ”deferential citizen” (Stokke, 2017, s. 12-13; Janoski & Gran, 2002, s. 40) slik som Amira, ikke har behov for å bidra med aktiv politisk støtte. Disse samfunnsborgerne opplever at politikken i samfunnet fungerer i en berettiget retning som de aksepterer og er fornøyd med (Stokke, 2017, s. 12; Janoski & Gran, 2002, s. 40; Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275). Ettersom Amira har passiv aktivisme i politikk, blant annet på grunn av lav primær politisk sosialisering og lave forventninger, utgjør hun ikke en politisk ansvarsfull medborger fordi hun mangler evnen til å både handle rasjonelt og anvende sin sosial intelligens i den politiske offentligheten (Sætra & Stray, 2019, s. 24).

Asim opplever integreringen sin i den politiske offentligheten som ekskluderende og marginaliserende fordi han opplever det Finifter (1970, s. 389) og Gniewosz et al. (2009, s. 337) refererer til som ”politisk fremmedgjøring”. Asim erfarer at han har en svakere posisjon

i den politiske offentligheten, og mangler evnen til å påvirke politiske beslutninger bare fordi han er en ungdom. Det er på grunn av den svake og ubetydelige ungdomsrollen, at Asim besitter en følelse av ”politisk maktesløshet” (Finifter, 1970, s. 390; Seeman, 1959, s. 784-785). Han har flere ganger i løpet av intervjuet formidlet at han opplever å ikke ha politisk makt eller innflytelse til å påvirke politiske beslutninger i det politiske samfunnsfellesskapet. Med utgangspunktet i dette retter han fokuset mot individnivået, og mener at han som ungdom ikke har en plass i både ”Politikk” og ”politikk” (Skelton, 2010, s. 147; Kahne et al., 2013, s. 420) ettersom deltagelse i formelle og uformelle politiske aktiviteter ikke fører frem til politiske resultater. Betydningen av hans svake politiske posisjon kommer tydeligere frem når han uttrykker at politikere har mer makt i forhold til ungdom, og at de derfor har større muligheter til å oppnå politiske resultater. Ettersom ungdommer ikke blir hørt og ikke oppnår politiske resultater, er det i følge Asim meningsløst og ubetydelig å være politisk aktiv og delta i politiske aktiviteter. Dette fører til at Asim, i tillegg til ”politisk maktesløshet”, også erfarer ”politisk meningsløshet” (Finifter, 1970, s. 390; Seeman, 1959, s. 786).

Gniewosz et al. (2009, s. 337) hevder at ”politisk maktesløshet” og ”politisk meningsløshet” er de to vanligste opplevelsene av politisk fremmedgjøring blant ungdommer. Dette stemmer i Asims tilfelle ettersom funnene viser at det er disse to faktorene som er til hinder for Asims politisk integrering, og som resulterer i at han er en ”ikke-deltakende” politisk aktør (Janoski & Gran, 2002, s. 40). Asims refleksjoner omkring ungdommenes deltagelsesmuligheter og påvirkningsmuligheter i den politiske offentligheten kan teoretisk kategorisere han som en ”kynisk borger” (Janoski & Gran, 2002, s. 40). Asim velger å forbli ”politisk inaktiv og rettferdiggjør egne politiske handlinger med umuligheten til å oppnå politiske resultater” i rollen som en ungdom (Stokke, 2017, s. 12-13; Janoski & Gran, 2002, s. 40). Det er ikke bare manglende oppnåelse av politiske resultater som medfører til at han har en ekskluderende opplevelse av politisk tilhørighet, men også graden av hans politisk interesse og engasjement. Asim er en ”desillusjonert deltaker” (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275) som har den laveste graden av politisk interesse og laveste politisk deltakelse sammenlignet med de andre informantene. Det er den lave politiske deltagelsen, svekket politisk makt og innflytelse, og manglende tilhørighet til politiske samfunnsinstitusjoner (Brochmann, 2020), som fører til at Asim har en opplevelse av politisk ekskludering og marginalisering. Funnene viser i tillegg at han på grunn av de overnevnte faktorene har lav tillit til politikk, noe som kjennetegner en ”desillusjonert deltaker” (Amnå & Ekman, 2014, s. 274-275).

Asim opplever i tillegg høyere grad av politisk ekskludering og marginalisering i den politiske offentligheten fordi han befinner seg blant en familie som også opplever ”politisk fremmedgjøring” (Finifter, 1970, s. 389; Gniewosz et al., 2009, s. 337). Studiens hovedfunn viser at familien til Asim ikke har politiske diskusjoner med ham eller noen forventninger om politisk deltagelse. Dette er spesielt et tegn på manglende primær og personlig politisk sosialisering (Sølvberg et al., 2018; Skirbekk & Tjora, 2020). I følge Asim opplever familien hans at det er vanskelig og utfordrende å bidra med deltagelse og påvirkning i politiske prosesser fordi politikk er et urettferdig felt. De unngår av den grunn å satse så veldig mye på politisk aktivisme, som Takle (2014, s. 11) mener er en av grunnleggende kriteriene for politisk integrering. Dette viser at familien, i likhet med Asim, også har opplevelser av ”politisk maktesløshet” og ”politisk meningsløshet” (Finifter, 1970, s. 390; Seeman, 1959, s. 784-786). Når den politiske sosialiseringen i hjemmet beveger seg mot en negativ retning, er det veldig sannsynlig at ungdommer som Asim har lavere grad av politisk deltagelse og integrasjon. Disse ungdommene risikerer derfor å bevege seg ”mot utkanten av sentrale områder i et samfunn” (Sletten & Hyggen, 2013, s. 7), som i Asims tilfelle utgjør den politiske offentligheten.

De fire samfunnsfagselevne med minoritetsbakgrunn i denne studien har, som vist, noe ulike opplevelser av integrering i den politiske offentligheten. To av informantene i denne studien har gitt uttrykk for at de opplever å være integrert og inkludert i den politiske offentligheten. En av informantene uttrykker å være delvis politisk integrert og inkludert. Mens den siste informanten fremhever at han opplever å være ekskludert og marginalisert fordi han erfarer politisk utenforskap. Politisk inkluderte elever opplever å ha muligheten til å ta i bruk og delta i politiske aktiviteter. Disse elevene mener også å oppnå politisk påvirkning og politiske resultater gjennom de politiske deltagelsesmulighetene. Eleven som opplever delvis politisk inklusjon deltar ikke i politiske aktiviteter, men er positiv til deltagelsesmulighetene ettersom hun opplever å ha muligheter til å delta i politikk når hun selv ønsker det. Den siste eleven som opplever politisk eksklusjon og marginalisering opplever at deltagelsesmulighetene er ubetydelige og ubrukelige, og at disse derfor ikke bidrar til å oppnå politisk- påvirkning eller resultater.

Studien viser at minoritetsungdom, på samme måte som norsk ungdom, har ulik grad av politisk deltagelse. Det som skiller minoritetsungdom fra norsk ungdom, er den tradisjonelle deltagelsen og den enkeltsaksorienterte deltagelsen (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64).

Tidligere forskning viser at minoritetsungdom i høyere grad er engasjerte i den tradisjonelle deltagelsen sammenlignet med majoritetsungdom. Blant minoritetsungdom er det spesielt minoritetsgutter som har noe større andel engasjerte og aktive deltakere i tradisjonelle aktiviteter enn minoritetsjenter (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63). I denne studien ser vi at det, blant de engasjerte og aktive minoritetsungdommene, er Sana som er aktiv i tradisjonell deltagelse, mens Noah fortsatt vurderer om å bli medlem i et ungdomsparti og på denne måten engasjere seg i tradisjonell deltagelse i nærmere fremtid. Når det gjelder enkeltsaksorientert deltagelse, er minoritetsungdom i noe grad underrepresentert i denne aktivitetskategorien sammenlignet med majoritetsungdom. Blant minoritetsungdom er det spesielt minoritetsgutter som er underrepresentert, mens en større andel minoritetsjenter har en høyere grad av enkeltsaksorientert deltagelse sammenlignet med majoritetsgutter, men fortsatt noe lavere enn majoritetsjenter (Ødegård & Fladmoe, 2017, s. 63-64). I denne studien er det både Sana og Noah som i høyere grad er engasjerte i enkeltsaksorienterte, eller uformelle, politiske aktiviteter. Amira og Asim er svært underrepresentert med lav deltagelse i både den førstnevnte og den sistnevnte aktivitetskategorien.

Diskusjonen over viser at det er spesielt et fenomen som har innflytelse på elevenes integreringsopplevelse, og det er politisk aktivisme. Det fremkommer at elever som er interesserte og engasjerte i politiske aktiviteter er de som i størst grad opplever å være politisk integrerte. Sana og Noah er de to elevene som opplever å være integrert og inkludert i den politiske offentligheten. Begge to er de eneste informantene i denne studien som er aktive i politiske aktiviteter. Sana er engasjert i både formelle og uformelle politiske aktiviteter, mens Noah er kun engasjert i uformelle politiske aktiviteter. Videre viser studien at Amira opplever å være delvis politisk inkludert, selv om hun er en elev som ikke er interessert eller engasjert i politikk. Til slutt fremkommer det at Asim er den eneste eleven som opplever å være politisk ekskludert og marginalisert. Hans svake tilknytning og tilhørighet til den politiske offentligheten skyldes hans manglende interesse, deltagelse og engasjement i politiske aktiviteter. Ungdoms politisk integrering betinger, som nevnt tidligere, aktiv politisk deltagelse (Martiniello, 2005, s. 2-3; Bauböck, 2006, s. 11-12; Takle, 2014, s. 11). En arena som introduserer ungdom for politikk er skolen. I det neste delkapittelet diskuteres hvilke implikasjoner funnene har for samfunnsfaget, ettersom det – som allerede nevnt – er et sentralt fag for politisk læring og praktisering av deltagelse.

5.2 Implikasjoner for samfunnsfaget

Skolen er en av de viktigste inkluderingsarenaene, og skal legge til rette for å involvere alle elever i viktige sfærer, inkludert politikk, ved å gi dem mulighet til medvirkning og medbestemmelse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8-9). Studien viser at politisk aktivisme er en betydningsfull faktor som gir tilgang til den politiske offentligheten, og som bidrar til økt politisk inklusjon blant ungdommene. Ettersom studiens funn og diskusjon, i tråd med definisjonen av politisk integrering (Takle, 2014, s. 11), viser at graden av politisk deltagelse og engasjement er avgjørende for elevenes integrering og tilhørighet til den politiske offentligheten, trekker dette inn viktigheten og betydningen av samfunnsfagets rolle, som er et av skolens politisk rettet fag.

Samfunnsfag er et av skolens mest betydningsfulle og relevante fag for elevenes politisk integrasjon ettersom faget fokuserer på å utdanne elever til politisk- og samfunnsdeltakelse (Utdanningsdirektoratet, 2020). Faget må påta et større ansvar om å hjelpe elever som av ulike årsaker står utenfor, og har en svakere tilhørighet til, den politiske offentligheten. Ettersom studiens funn viser at elever har ulike erfaringer knyttet til politisk deltagelses- og påvirkningsmuligheter må samfunnsfag sørge for å gi ungdommer muligheten til politisk-medbestemmelse og medvirkning gjennom samfunnsfagundervisningen.

Samfunnsfagselevenes politisk- aktivisme, medvirkning, medbestemmelse og integrasjon er et av samfunnsfagsopplæringens overordnede mål (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Samfunnsfagsopplæringen må derfor tilrettelegge for og jobbe målrettet mot å oppøve elever, som har ulike politiske- interesser, holdninger og oppfatninger, til å engasjere seg politisk og bli en del av den politiske offentligheten.

Samfunnsfag skal bidra til å styrke elevenes politisk handlingskompetanse slik at elevene blir politisk deltakende medborgere som kan fungere i et demokratisk og politisk samfunnsfellesskap. For å oppbygge og styrke elevenes politisk handlingskompetanse, må samfunnsfaglærerne i større grad fokusere på ”opplæring om, for og gjennom demokratiet” (Sætra & Stray, 2019, s. 31). Sætra og Stray (2019, s. 31) hevder at dagens lærere først og fremst gir *opplæring om og for demokratiet* ved å prioritere tilegnelse av politiske kunnskaper og evnen til kritisk tenkning. *Opplæring gjennom demokratisk deltagelse* utøves i mindre grad ettersom elevene ikke opplæres til å praktisere og implementere den tilegnede politiske kunnskapen gjennom aktiv deltagelse (Sætra & Stray, 2019, s. 31). For å styrke elevenes

handlingskompetanse må samfunnsfagundervisningen fokusere mer på opplæring gjennom demokratiet, og tilrettelegge ”for mer deltakende undervisningsformer som styrker elevers politiske mestringstro” (Ødegård & Svagård, 2018, s. 40). Dette vil spesielt bidra til at elever som er uengasjerte, gradvis begynner å bli politisk aktive gjennom uformelle politiske aktiviteter, mens de som er engasjerte i uformelle politiske aktiviteter i høyere grad beveger seg mot formell og tradisjonell politikk som er en viktig del av politikken. Gjennom deltagelse i både formelle og uformelle politiske aktiviteter vil elevene i høyere grad bli politisk integrerte og inkluderte, samt ha en betydningsfull politisk posisjon i den politiske offentligheten.

Samfunnsfagslærere har en viktig rolle i ungdommenes politiske liv. Dersom samfunnsfagslærere i høyere grad setter søkelyset på de tre dimensjonene av demokratiopplæringen (om, for og gjennom), vil samfunnsfagselevne tilegne og inneha politiske kunnskaper, ferdigheter og holdninger, som vil være behjelpelige og bidra til deres integrasjon i den politiske offentligheten. Ettersom studien viser at elever har ulik grad av politisk- støtte og forventninger hjemmefra, er det i tillegg viktig at samfunnsfagslærere inntar rollen som elevenes politiske støttespillere for å oppmuntre dem og verdsette deres engasjement og involvering i den politiske offentligheten. Samfunnsfagslærere må særlig være bevisste på å tilby sine elever politisk støtte og veiledning slik at de motiveres til å bli involvert i politikken og på denne måten opplever politisk integrering og inkludering. Disse faktorene er viktige og nødvendige for å oppnå noen av de viktigste kompetansemålene i samfunnsfag.

5.3 Veien videre

I denne studien har vi fått kjennskap til og innsikt i individuelle elevperspektiver på inklusjon og integrering i den politiske offentligheten. Det er fortsatt behov for mer utdypende forskning på minoritetselvers politisk deltagelse og tilhørighet. Et forslag til videre forskning er å gjennomføre en større kvantitativ studie med flere minoritets elever for å finne ut om den politiske posisjonering til minoritetsungdommene som en gruppe, og hvilken av integreringstypen som er mest utbredt blant elevene når det gjelder deres tilhørighet til den politiske offentligheten. Det kan være fordelaktig å forske på og sammenligne både norskfødte og innvandrere minoritetsungdom. Dette vil belyse viktige forskjeller og likheter mellom to ulike grupper av minoritetsungdom og deres politisk integreringsopplevelser.

Et annet forslag til videre forskning er å inkludere lærerperspektivet. Skolen og samfunnsfagslærere er to viktige aktører som spiller en betydningsfull rolle i politisk integrering av ungdom. Det kan være aktuelt å intervju utvalgte samfunnsfagslærere som har lang og bred undervisningserfaring med minoritetselever. En kan samtale om hvordan disse samfunnsfagslærerne tilrettelegger for og bidrar til å løfte opp politisk engasjerte elever, men også hvordan de arbeider med politisk uengasjerte elever som ikke prioriterer deltagelse og engasjement i den politiske offentligheten. På denne måten kan forskningen bidra til å fremheve hvilken tiltak og strategier som er politisk integreringsfremmende i samfunnsfagsopplæringen for minoritetselever, og hvilke andre strategier en kan ta i bruk i arbeid med denne ungdomsgruppen. Dette vil være svært fordelaktig for kommende samfunnsfagslærere ettersom elever med minoritetsbakgrunn (norskfødte, men også innvandrere) er en voksende elevgruppe i norske klasserom. Det vil være svært nyttig for samfunnsfagslærere å ha kunnskap om nyttige strategier som de kan ta i bruk i egen undervisning for å motivere minoritetselever, men også majoritetselever, til økende grad av politisk engasjement og medvirkning.

Litteraturliste

Amnå, E. & Ekman, J. (2014). Standby citizens: diverse faces of political passivity. *European Political Science Review*, 6(2), 261-281. DOI: 10.1017/S175577391300009X

Bauböck, R. (2006). *Migration and citizenship: legal status, rights and political participation*. Amsterdam University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt46mvkf>

Bauböck, R., Kraler, A., Martiniello, M., & Perchinig, B. (2006). Migrants Citizenship: Legal Status Rights and Political Participation. I R. Penninx, M. Berger, & K. Kraal (Red.), *The Dynamics of International Migration and Settlement in Europe* (s. 65-99). Amsterdam University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt45kdw5>

Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Cappelen Damm Akademisk.

Brochmann, G. (2020, 13. juli). Integrering. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/integrering>

Creswell, J.D. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130. DOI: 10.1207/s15430421tip3903_2

Dahl, Ø. (2019, 10. januar). *Ulike tilpasningsformer*. NDLA. <https://ndla.no/nb/subject:18/topic:1:194233/topic:1:78246/resource:1:78353?filters=urn:filter:b9e86c43-93b8-49e9-81af-09dbc7d79401>

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Dalen, H. B. & Arnesen, P. K. (2020, 19. november). *Folk deltar mer politisk*. SSB. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/folk-deltar-mer-politisk>

Døving, C. A. (2009). *Integrering: Teori og empiri*. Pax.

Ekstrøm, M. & Shehata, A. (2016). Social media, porous boundaries, and the development of online political engagement among young citizens. *New Media and Society*, 20(2), 740-759. DOI 10.1177/1461444816670325

Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne og fullføre* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Fauskanger, J. & Mosvold, R. (2014). Innholdsanalysens muligheter i utdanningsforskning. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 98(2), 127-139. DOI: 10.18261/ISSN1504-2987-2014-02-07

Fieldhouse, E., Tranmer, M. & Russell, A. (2007). Something about young people or something about elections? Electoral participation of young people in Europe: Evidence from a multilevel analysis of the European Social Survey. *European Journal of Political Research* 46(6), 797-822. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2007.00713>.

Finifter, A. W. (1970). Dimensions of political alienation. *The American political science review*, 64(2), 389-410. DOI: <https://doi.org/10.2307/1953840>

Flanagan, C. (2013). *Teenage citizens: The political theories of the young*. Harvard University Press.

Gniewosz, B., Noack, P. & Buhl, M. (2009). Political alienation in adolescence: Associations with parental role models, parenting styles, and classroom climates. *International Journal of Behavioral Development*, 33(4), 337-346. DOI: 10.1177/0165025409103137

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Gundersen, D. (2018, 4. mai). Ekskludere. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/ekskludere>

Hjardemaal, F. (2014). Vitenskapsteori. I T.A., Kleven, F., Hjardemaal & K., Tveit (Red.), *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolkning og vurdering* (s. 179-202). Fagbokforlaget.

- Hsieh, H-F. & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288. DOI: 10.1177/1049732305276687
- Janoski, T. & Gran, B. (2002). Political citizenship: Foundations of Rights. I Isin, E. F & Turner, B. S (Red.), *Handbook of citizenship studies* (s. 13-52). SAGE.
- Kahne, J., Crow, D. & Lee, N. (2013). Different pedagogy, different politics: High school learning opportunities and youth political engagement. *Political Psychology*, 34(3), 419-441. DOI:10.1111/j.1467-9221.2012.00936.x
- Kleven, T. A. (2014). Data og datainnsamlingsmetoder. I T.A., Kleven, F., Hjordemaal & K., Tveit (Red.), *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolkning og vurdering* (s. 27-47). Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Martiniello, M. (2005). *Political Participation, Mobilisation, and Representation of Immigrants and their Offspring in Europe* (Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations 1/05). https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/1495/WB_1-05.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mathé, N. E. H. (2018). Engagement, passivity and detachment: 16-year-old students' conceptions of politics and the relationship between people and politics. *British Educational Research Journal*, 44(1), 5-24. DOI: 10.1002/berj.3313
- Meld. St. 6 (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-6-20122013/id705945/?ch=1>

Midtbøen, A. H. (2016). The making and the unmaking of ethnic boundaries in the public sphere: The case of Norway. *SAGE journals*, 18(3), 344-362. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468796816684149>

Nadim, M. (2019). Ascribed representation: Ethnic and religious minorities in the mediated public sphere. I A. Midtbøen, K. Steen-Johnsen, K. Thorbjørnsrud (Red.), *Boundary struggles: contestations of free speech in the Norwegian public sphere* (s. 229-259). Cappelen Damm akademisk NOASP. <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/16>

NOU 2009: 18. (2009). *Rett til læring*. Kunnskapsdepartementet.

Nygaard, L. P. (2015). *Writing for scholars: A practical guide to making sense & being heard*. (2. utg.). SAGE Publications Ltd.

Pattie, C., Seyd, P. & Whiteley, P. (2004). *Citizenship in Britain: Values, participation and democracy*. Cambridge University Press.

Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health Services Research*, 34(5), 1189-1208.

Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Høgskoleforlaget.

Quintelier, E. (2007). Differences in political participation between young and old people. *Contemporary Politics*, 13(2), 165-180. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569770701562658>

Rudi, I. B. (2020, 13. januar). *Hva er utenforskap?*. NDLA. <https://ndla.no/nb/subject:5e750140-7d01-4b52-88ec-1daa007eeab3/topic:00018b29-3b51-478d-a691-20732e0601fd/topic:0a6f688c-cb1e-4595-b0ee-1f85b24fdc3b/resource:cf58c9b5-0c49-4bb3-9096-13e8870362e9?filters=urn:filter:470720f9-6b03-40cb-ab58-e3e130803578>

Ryen, A. (2016). Research Ethics and Qualitative Research. I D. Silverman (Red.), *Qualitative Research* (s. 31-46). SAGE.

Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American sociological review*, 24(6), 783-791. DOI: <https://doi.org/10.2307/2088565>

Silverman, D. (2011). *Interpreting Qualitative Data* (4.utg.) SAGE Publications Ltd.

Skelton, T. (2010). Taking young people as political actors seriously: opening the borders of political geography. *Area*, 42(2), 145-151. DOI: 10.1111/j.1475-4762.2009.00891.x

Skirbekk, S. & Tjora, A. (2020, 3. november). Sosialisering. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/sosialisering>

Sletten, M. A & Hyggen, C. (2013). *Ungdom, frafall og marginalisering* (Forskningsrådet Temanotat, 2013). <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/1254000811978.pdf>

Sloam, J. (2007). Rebooting democracy: Youth participation in politics in the UK. *Parliamentary Affairs*, 60(4), 548-567. DOI: <https://doi.org/10.1093/pa/gsm035>.

Sloam, J. (2014). New Voice, Less Equal: The Civic and Political Engagement of Young People in the United States and Europe. *Comparative Political Studies*, 47(5), 663-688. DOI: 10.1177/0010414012453441

Solhaug, T. (2012). Political alienation among migrant youths: Exploring the mechanisms of political alienation and acculturation among migrant youths in Norwegian schools. *Education citizenship and social justice*, 7(1), 3-18. DOI: 10.1177/1746197911410374

Statistisk sentralbyrå. (2021, 9. mars). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. SSB. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

Statistisk sentralbyrå. (2021). *09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkning (K) 2010-2021*. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>

Stokke, K. (2017). Politics of citizenship: Towards an analytical framework. *Norsk geografisk tidsskrift*, 71(4), 193-207. DOI: 10.1080/00291951.2017.1369454

Sætra, E & Stray, J. H. (2019). Hva slags medborger?. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 3(1), 19-32. DOI: 10.7577/njcie.2441

Sølvberg, E., Kristoffersen, E. & Mortensen, G-A. (2018, 10. august). *Sosialiseringarenaer*. NDLA.

<https://ndla.no/nb/subject:3/topic:1:55163/topic:1:168398/resource:1:54126?filters=urn:filter:19dae192-699d-488f-8218-d81535ce3ae3>

Takle, M. (2014). *Politisk integrering: innvandrersorganisasjoner som skoler i demokrati og byråkrati*. Cappelen Damm Akademisk.

Tonge, J. (2009). Revitalising politics: Engaging young people. *Representation*, 45(3), 237-246. DOI: <https://doi.org/10.1080/00344890903129418>.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)*.

<https://www.udir.no/lk20/saf01-04>

Westerheim, J. & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Search Journal* 41(2), 237-269. DOI:

<https://doi.org/10.3102/00028312041002237>

Yurdakul, G. (2009). *From Guest Workers into Muslims: The Transformation of Turkish Immigrant Associations in Germany*. Cambridge Scholars Press.

Zukin, C., Keeter, S., Andolina, M., Jenkins, K. & Delli Carpini, M. X. (2006). *A new engagement? Political participation, civic life, and the changing American citizen*. Oxford University Press.

Ødegård, G. & Fladmoe, A. (2017). *Samfunnsengasjert ungdom: deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo* (Rapport 2017:2). <http://hdl.handle.net/11250/2442826>

Ødegård, G. & Svagård, V. (2018). Hva motiverer elever til å bli aktive medborger?.
Tidsskrift for ungdomsforskning, 18(1), 24-46.

Vedlegg

Vedlegg A: Intervjuguide

Vedlegg B: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg C: Godkjenning fra NSD

Vedlegg A - Intervjuguide

Innledning

- Takke informanten for deres deltagelse i prosjektet.
- Innhente samtykke
- Gjennomgå informasjonsskrivet; fortelle om innsamling, behandling og oppbevaring av data.
- Understreke anonymiteten
- Fortelle om prosjektet og hva jeg er interessert i å få vite
- Har du noen spørsmål før vi starter?

Samfunnsfag, politikk og deltakelse

1. Kan du fortelle litt om hvor godt du liker samfunnsfag? Er det noen spesielle temaer i samfunnsfag som interesserer deg?
2. Er du interessert i politikk? Hvorfor/hvorfor ikke?
3. Ble det diskutert og snakket mye politikk hjemme da du var liten?
4. Ble det sett på mye nyheter og lest aviser? Hvis ja, hvilke kanaler ble det sett nyheter på? Norske eller andre kanaler?
5. Ser du på nyheter og leser aviser nå? Hvilken, hvorfor?
6. Er det vanlig at du diskuterer politikk i vennegjengen din? Ser du på dette som en politisk aktivitet, hvorfor/hvorfor ikke?
7. Er du med i noe ungdomsparti eller har deltatt i politiske aktiviteter som for eksempel demonstrasjoner? Hvordan opplever du det?
8. Har du deltatt i underskriftsaksjon? Hvordan opplever du det?
9. Boikottet bestemte produkter eller firmaer?
10. Har du vært aktiv i elevråd, ungdomsråd eller lignende før? Kan du fortelle litt om hvordan du opplevde/oplever det?
11. Er du med i eller følger politiske diskusjoner på sosiale medier? Hvordan opplever du det?
12. Synes du det er viktig å bruke stemmeretten sin ved valg? Tenker du å stemme ved (skole)valg neste år?
13. Har dere samtaler om politikk i klasserommet? Hvordan opplever du det?

14. I hvilken grad føler du samfunnsfag bidrar til at du som elev blir politisk aktiv og deltagende? Har du noen relevante eksempler?

Politisk integrasjon

15. Synes du det er mange muligheter for unge til å delta i politiske saker?

16. Opplever du at du selv kan ta i bruk disse mulighetene til å være politisk aktiv?

17. Hvordan vil du beskrive din tilhørighet eller tilknytning til politikk?

Familiebakgrunn (*minne informantene på at de ikke bruker foreldrenes navn eller kommer med identifiserende personlige opplysninger om foreldrene*)

18. Er foreldrene dine interesserte i politikk?

19. Er de politisk aktive og engasjerte i ulike politiske saker?

20. Hva slags type politikk er de opptatt av? Internasjonal eller nasjonal?

21. Har dere samtaler/diskusjoner om politikk og politiske saker hjemme?

22. Ønsker/forventer foreldrene dine at du skal bli politisk aktiv og være opptatt av politiske saker, hvorfor/hvorfor ikke?

Avslutning

- Det var alt jeg ønsket å spørre deg om.
- Har du noe mer du vil fortelle eller legge til?
- Gjenta anonymitet
- Gjenta elevens rettigheter (at eleven har rett til innsyn i hvilke data som anvendes og muligheten til å trekke tilbake uttalelser frem til publisering).
- Har du noen flere spørsmål?

Vedlegg B – Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet *”Politisk integrasjon blant minoritets elever”?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å fremheve minoritets elevers opplevelser knyttet til det politiske feltet. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette forskningsprosjektet er en masteroppgave i samfunnsfagdidaktikk. Formålet med prosjektet er å belyse hvordan et utvalg elever opplever deres politiske integrasjon og tilhørighet, og hva som kan være årsaker til og konsekvenser av integrering/ekskludering i det politiske feltet. Oppgaven fokuserer på elevenes politisk deltakelse og politiske aktiviteter, og ser på om dette er påvirket av politisk deltakelse blant foreldrene. Videre vil prosjektet frembringe ulike bakenforliggende årsaker til og konsekvenser av elevenes integrering eller ekskludering i det politiske feltet. Prosjektet ønsker å fremheve elevenes uttrykkelser, erfaringer og opplevelser knyttet til den politiske arenaen, og sikter med dette mot følgende temaer; politisk integrasjon, demokratisk deltakelse og medborgerskap. Problemstillinger som jeg ønsker å analysere i dette prosjektet er: *Hvordan opplever et utvalg minoritets elever i Oslo integreringen sin i det politiske feltet? Hvilke årsaker ligger bak elevenes politisk inkludering eller ekskludering, og hvilke konsekvenser kan det få for minoritets elevene som fremtidige samfunnsaktører?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Oslo (Institutt for lærerutdanning og skoleforskning) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forskningsprosjektet fokuserer på og er interessert i å finne ut om minoritets elevers opplevelser av politisk tilhørighet. Jeg er derfor interessert i informanter som har minoritetsbakgrunn. Jeg kontaktet deres skole/lærere for å finne aktuelle personer for prosjektet mitt. Du er en aktuell person for forskningsprosjektet mitt derfor får du denne henvendelsen. Det er andre enn deg som også har fått en henvendelse om å delta i dette forskningsprosjektet.

Dersom du er under 16 år må du i tillegg ha samtykke fra foreldrene dine for å kunne delta i forskningsprosjektet. Foreldrene kan få se på intervju spørsmålene/intervjuguiden dersom de ønsker det.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et personlig intervju. Det vil ta ca. 1 time. Intervjuet inneholder spørsmål relatert til temaet politisk deltakelse. Jeg ønsker å samle inn opplysninger om hvordan du opplever din politisk inkludering, hvilke politiske aktiviteter du bedriver, hvor politisk aktiv du er og hvorfor, og om dette har en sammenheng med foreldrenes politisk deltakelse. Jeg ønsker å vite om dine politiske aktiviteter og din interesse for politisk deltakelse. Dine svar fra intervju blir registrert ved hjelp av lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil heller ikke påvirke ditt forhold til skolen/lærer.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg (studenten) og min veileder som vil ha tilgang til opplysningene. Det vil bli gjort flere tiltak for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg skal lagre datamaterialet på UiOs godkjente tjenester med adgangsbegrensning.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.06.2021. Dine personopplysninger og eventuelle opptak vil bli slettet ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo, institutt for lærerutdanning og skoleforskning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Oslo ved Janicke Heldal. Tlf: 22590586. E-post: janickeheldal@gmail.com.
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye. Tlf: 22856261, 90822826.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Natasha Kausar
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Politisk integrasjon blant minoritetslever*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at det blir gjort lydopptak som lagres til de er transkribert

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg C – Godkjenning fra NSD

 Skriv ut

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Politisk integrasjon blant minoritetslever

Referansenummer

396147

Registrert

19.08.2020 av Natasha Kausar - natashk@uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det utdanningsvitenskapelige fakultet / Institutt for lærerutdanning og skoleforskning

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Janicke Heldal, janickeheldal@gmail.com, tlf: 22590586

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Natasha Kausar, natasha-kausar@hotmail.com, tlf: 94166005

Prosjektperiode

21.09.2020 - 01.06.2021

Status

27.08.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

27.08.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 27.08.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD.

Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om politisk oppfatning og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)